

Ted Chiang

Příběh tvého života

(Story of Your Life)

Tvůj otec už se mě každou chvíli zeptá. Je to nejdůležitější moment v našem životě a já si musím dát pozor, nesmím zanedbat sebemenší detail. Teď jsme se právě vrátili domů. Byli jsme venku, tvůj otec a já. Byli jsme na večeři a pak v baru s programem. Je už po půlnoci, úplněk. Vyšli jsme na terasu. Řekla jsem, že chci ještě tančit. Tvůj otec mi tohle přání nedokázal odmítnout. Právě tancujeme ploužáka. Je nám přes třicet a houpeme se do rytmu jako dva pubertáci. Je chladno, ale já to vůbec nevnímám. A teď, právě teď tvůj otec říká: "Uděláme si dítě, chceš?"

Jsmo už dva roky manželé, tvůj otec a já. Žijeme na Ellis Avenue. Až se odsud budeme stěhovat, budeš ještě moc malá, aby sis tenhle dům mohla pamatovat. Ale budeš ho znát z fotografií a z našeho vyprávění. Byla bych šťastná, kdybych ti jednou mohla vyprávět o tomhle večeru a noci, kdy jsem otěhotněla, kdy začal tvůj život. Ale pravý čas pro takové vyprávění by přišel až v době, kdy bys ty sama byla dost zralá, abys přivedla na svět dítě. Bohužel, tolik času nám osud nedopřeje.

Vyprávět ti něco takového dřív by nemělo smysl. Ty mi ostatně za celý svůj život ani nedáš příležitost, nikdy neposedíš na jednom místě tak dlouho, aby sis mohla vyslechnout tenhle romantický - ty bys určitě řekla sentimentální - příběh. Vzpomínám si, jak mi, až ti bude dvanáct, nastíníš důvody, které mě vedly k tvému početí.

"Ty sis mě pořídila jenom proto, abys nemusela vyházovat peníze za služku," řekneš mi nasupeně, až budeš vyťahovat z komory vakuovou čistítku.

"Přesně tak," řeknu ti. "Já jsem věděla už před třinácti lety, že se budou koberce jednou vakuovat a že se k tomu jako nejlevnější a nejdostupnější nástroj bude hodit dítě. Tak buď tak laskavá a pracuj."

"Kdybys nebyla moje matka, tak tě za to dají do vězení," budeš si mumlat sama pro sebe, když budeš dávat kabel do zásuvky.

To bude v domě na Belmont Street. Oba dva domy prodáme. Ten, ve kterém tě tuhle noc počnu, i ten, ve kterém budeš vyrůstat. První dům prodáme spolu, tvůj otec a já, pár let po tvém narození. Druhý už budu prodávat sama. To bude krátce po tom, co mě navždycky opustíš. Pak se odstěhuju s Nelsonem na farmu. To už tvůj otec bude žít s ní.

Vím, jak tenhle příběh skončí, a pořád na to myslím. A myslím taky na to, jak začal, před několika lety, když se na oběžné dráze objevily ty lodě a dole na Zemi ty artefakty. Vládá k tomu neřekla skoro nic, zatímco bulvární plátky říkaly všechno možné.

Tenkrát mi zazvonil telefon. Žádali mě o schůzku. To byl začátek.

Čekali na chodbě před mou kancelář. Byla to zvláštní dvojice. Jeden byl v uniformě, voják s krátce striženými vlasy, v ruce držel aluminiový kufřík. Rozhlížel se pořád kolem sebe jako

ostříž. Na druhém bylo hned vidět, že je z univerzity. Měl plnovous a manšestrové kalhoty. Probíral se v papírech rozvěšených na nástěnce vedle dveří.

"Plukovník Weber, předpokládám," potrásla jsem si rukou s vojákem. "Louise Banksová."

"Doktoro Banksová, děkuju, že jste si pro nás našla čas," řekl.

"Nehledala jsem čas. Hledala jsem nějakou výmluvu, ale nenašla jsem ji."

Plukovník Weber ukázal směrem ke svému společníkovi. "Tohle je doktor Gary Donnelly, fyzik, o kterém jsme mluvili, když jsem vám volal."

"Říkejte mi Gary," usmál se ten v manšestrákách, když jsme si třásl rukama. "Obávám se, že tuším, jak u vás pochodíme."

Zavedla jsem je k sobě do kanceláře. Tam jsem uklidila hromádku knih na jednom ze dvou křesel, určených pro hosty.

Pak jsme si všichni mohli sednout.

"Říkal jste, že chcete, abych si poslechla nějaký záznam. Předpokládám, že to nějak souvisí s těmi mimozemšťany, vidíte?"

"Mám oprávnění poskytnout vám záznam. Žádné další informace," řekl plukovník Weber.

"Okej, tak si ho poslechneme."

Plukovník Weber vyndal z kufříku magnetofon a stiskl tlačítko PLAY.

Z magnetofonu se ozval podivný nedefinovatelný zvuk. Trochu se podobal tomu, co se ozve, když si pes vytřásá vodu z kožichu.

"Co nám k tomu řeknete?" zeptal se Weber.

To přirovnání o psovi jsem si nechala pro sebe. "V jakém kontextu jste pořídili záznam?"

"Nemám oprávnění o tom mluvit."

"Pomohlo by mi to interpretovat ty zvuky. Byla ta bytost jenom slyšet, nebo i vidět? Hýbala se nějak, když ty zvuky vydávala?"

"Nemůžu vám poskytnout nic jiného než tenhle záznam."

"Když mi řeknete, jestli jste viděl mimozemšťana, tak přeče nic nevyzradíte. Lidi si beztak povídají, že jste se s nimi už setkali."

Plukovník Weber se ani nepohnul. "Máte nějaký názor na lingvistický význam těch zvuků?" zeptal se.

"No, je zřejmé, že se jejich hlasové ústrojí zásadně liší od toho, jaké máme my. Takže se od nás liší taky jejich vzhled, mám pravdu?"

Plukovník už měl na jazyku další vyhýbavou odpověď, když se Gary Donnelly zeptal: "Můžete z toho záznamu vyvodit nějaké předběžné odhady?"

"To si nemyslím. Mám dojem, že nemluví hrtanem, ale to nic neznamená."

"A dál? Co nám o nich ještě můžete říct?" zeptal se plukovník Weber.

Viděla jsem na něm, že není zvyklý jednat s civilistou. "Skoro nic. Jen to, že kvůli těm anatomickým rozdílům bude těžké navázat s nimi komunikaci. S největší pravděpodobností vydá-

NEBULA
1999

vají zvuky, které lidským hlasovým ústrojím nebude možné reprodukovat. Kromě toho ty zvuky nemusí lidské ucho vůbec rozlišit."

"Máte na mysli infra- a ultrazvukové frekvence?" zeptal se Gary Donnelly.

"Ne. Měla jsem na mysli to, že lidské uši jsou lidské uši. Není to akustický měřicí přístroj, ale orgán, který především rozlišuje zvuky vydávané lidským hlasovým ústrojím. Jak se vyrovná se zvuky z hlasového ústrojí mimozemšťanů, to je sázka do loterie." Pokrčila jsem rameny. "Možná, že se časem naučíme vnímat rozdíl mezi jejich fonémy, ale stejně tak se nedá vyloučit, že toho lidské uši prostě nebudou schopné. V tom případě budeme k rozhovoru s mimozemšťanem potřebovat zvukový spektrograf."

Plukovník Weber se zeptal: "Dejme tomu, že dostanete hodinový záznam s těmi zvuky. Jak dlouho by vám trvalo, než byste rozhodla, jestli ten zvukový spektrograf budeme, nebo nebudeme potřebovat?"

"Tohle se nedá rozhodnout podle nějakých nahrávek, i kdyby byly sebedelší. Musela bych s nimi mluvit přímo."

Plukovník zakroutil hlavou. "Nepřichází v úvahu."

Snažila jsem se mu to trpělivě vysvětlit. "Záleží samozřejmě na vás. Ale jedinou možností, jak se naučit neznámý jazyk, je interakce s rodilým mluvčím. To znamená, že s ním povedete rozhovor, budete mu klást otázky, vysvětlovat si pojmy, významy slov a podobně. Bez toho to zkrátka není možné. Jestli se chcete naučit jejich řeč, musí s nimi nejdřív mluvit někdo, kdo má lingvistické vzdělání a praxi - ať už to budu já nebo někdo jiný. Nahrávky samy o sobě k tomu nestačí."

Plukovník Weber zpozorněl. "Z toho, co říkáte, by ale nutně vyplývalo, že jim taky nestačí jen monitorovat naše vyslání, aby porozuměli našim jazykům."

"Samozřejmě. Myslím, že by se těžko mohli obejít bez nějakého instrukčního materiálu. Aby nám rozuměli, potřebují buď speciální jazykovou příručku, nebo interakci s člověkem. Jestli něčím takovým už disponují, pak by se z naší televize mohli dozvědět spoustu věcí. V opačném případě by jim, stejně jako nám, chyběl ten první, nejdůležitější záchytný bod."

Plukovníka to očividně zaujalo. Jeho filozofie byla jasná - vojenská - čím méně toho o nás budou vědět, tím lépe. Gary Donnelly vyčetl z výrazu plukovníkovy tváře totéž co já a zakoulel očima. Dalo mi práci, abych nevyprskla smíchy.

Pak se plukovník Weber zeptal: "Dejme tomu, že byste se učila cizí jazyk během rozhovoru s těmi rodilými mluvčími. Mohla byste se ho naučit, aniž by se oni naučili anglicky?"

"To by záleželo na tom, jak by takový rodilý mluvčí byl kooperativní. Kdybych se učila jejich řeč, tak by nejspíš pochopili pár anglických slov a vět, ale neuměli by anglicky - tedy, samozřejmě, pokud by doopravdy chtěli, abych se já naučila jejich jazyk. Pokud by se ovšem chtěli především sami naučit mou řeč, pak by situace byla složitější."

Plukovník pokýval hlavou. "To musíme ještě probrat."

Žádost o tuhle schůzku byla jedním ze dvou telefonů, o kterých můžu říct, že mi obrátily život naruby. Ten druhý telefon mě teprve čeká. Ten bude z horské služby. Tou dobou už spolu, já a tvůj otec, budeme mluvit sotva jednou za rok. Ale po tom telefonu mu hned zavolám. Bude to první věc, která mě v tu chvíli napadne.

Pojedeme tam, oba v jednom autě, identifikovat mrtvolu. Pojedeme tam dlouho, strašně dlouho, a nikdo z nás neřekne celou cestu ani slovo. Vzpomínám si na tu márnici. Všude kachlíky a nerez ocel, hukot v lednicích a zápach dezinfekce. Sanitař odhrne prostěradlo a my uvidíme tvůj obličej. Bude jiný, než byl, když jsi žila, ale já ho okamžitě poznám.

"Ano, je to ona," řeknu. "Je to má dcera." Bude ti dvacet pět, až se to stane.

Strážný od vojenské policie mi zkontroloval moje papíry, napsal si něco do bloku a potom otevřel bránu. Vjela jsem s terénním autem do tábora, do malého stanového městečka, které si armáda postavila na vyprahlých, sluncem vysušených pastvinách nějakého farmáře. Uprostřed tábora byl jeden z těch mimozemských artefaktů. Říkalo se jim "zrcadla".

Podle informací, které jsem dostala, jich na území Spojených států bylo devět. Celkem se jich na Zemi objevilo sto dvanáct. Zrcadla fungovala jako dvoucestný komunikační prostředek, spojující Zemi a lodě na oběžné dráze. Nikdo nevěděl, proč mimozemšťané s lidmi nechtějí mluvit přímo. Snad se báli nějakých nakažlivých nemocí. Možná. Vláda ke každému zrcadlu poslala tým složený z lingvisty a fyzika. Jeden takový tým jsem tvořila i já a Gary Donnelly.

Gary už mě čekal na parkovišti. Provedl mě kruhovým labyrintem z betonových barikád až k velkému vojenskému stanu. V něm bylo zrcadlo. Před stanem stál dvojkolový ruční vozík, vrchovatě naložený věcmi, které jsem si vypůjčila z naší školní fonologické laboratoře. Poslala jsem je napřed, aby si je armáda mohla prozkoumat.

Kolem stanu stály na stativech tři videokamery. Objektivy byly namířené dovnitř do oken v plátěných stěnách. Měly zaznamenávat všechno, co se uvnitř stanu bude dít. Jednak pro ostatní vědce a jednak pro vojenskou zpravodajskou službu. Kromě toho jsme dostali za úkol zpracovat každý den hlášení o výsledcích. Já jsem samozřejmě do svých hlášení musela zahrnovat i průběžné odhady toho, do jaké míry podle mě ovládají mimozemšťané angličtinu.

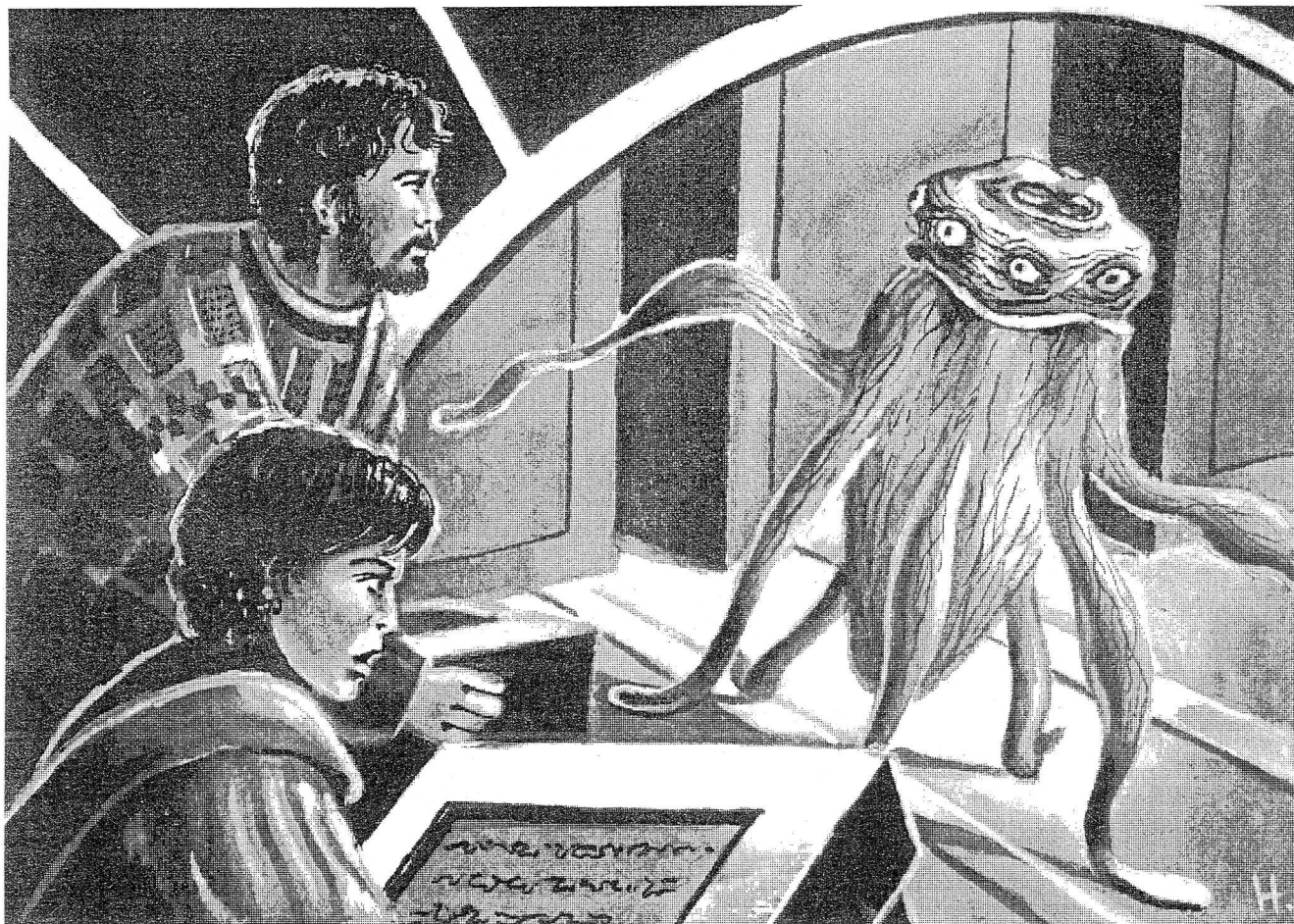
Gary mi galantně přidržel plachtu, která plnila funkci dveří. "Jen račte dál," řekl jako vyvolávač z cirkusu. "Uvidíte stvoření, jaká svět neviděl."

"A to všechno za pár šestáků," dodala jsem, když jsem procházela plátěnými dveřmi. Zrcadlo bylo v té chvíli inaktivní. Vypadalo jako obyčejné půlkruhové zrcadlo, vysoké tři metry a široké šest metrů. Před ním, na suché, sešlapané trávě, byl sprejem nastříkaný bílý oblouk, který vymezoval aktivační zónu. V ní byl jen stolek, dvě skládací křesla a sada zásuvek propojených kabelem. Ten vedl ven ze stanu, směrem ke generátoru. Bzuket zářivek rozvěšených kolem zrcadla se v nepřijemném horku mísil se bzukotem všudypřítomných much.

Podívala jsem se na Garyho, Gary se podíval na mě. Vyšli jsme zpátky před stan a odstrkali dovnitř dvoukolák s mým vybavením. Dovedli jsme ho ke stolku. Když jsme překročili bílou čáru, začalo se zrcadlo měnit. Připadalo mi, že je čím dál průhlednější. Jako kdyby někdo pomalu rozsvěcel světla za tónovaným sklem. Iluze byla neskutečně dokonalá. Měla jsem pocit, že tím zrcadlem můžu projít. Když se světla rozsvítla úplně, objevilo se přede mnou něco jako dioráma velké půlkruhové místnosti. V ní stály nějaké dost velké věci, možná to byly kusy nábytku. Ale nikoho živého jsem tam neviděla. V zadní oválné stěně byly dveře.

Měli jsme spoustu práce s vybalováním a zapojováním mých přístrojů: mikrofonu, zvukového spektrografu, přenosného počítače a reproduktoru. Přesto jsem koutkem oka pořád sledovala zrcadlo. Byla jsem zvědavá, kdy se někdo z nich objeví. Čekala jsem na to, ale stejně jsem sebou pořádně škubla, když do místnosti přišel ten první.

Vypadal jako indiánský buben, nesený průsečíkem sedmi končetin. Byl radiálně symetrický a jeho končetiny mu sloužily jako ruce i nohy zároveň. Když se objevil, šel po čtyřech, zbylé

tří měl obtočené kolem boků. Kvůli těm sedmi končetinám jim Gary říkal "heptapodi".

Viděla jsem je na videozáznamech ještě před odjezdem do toho vojenského tábora, ale i tak jsem v první chvíli jenom užasle zírala. On totiž, například, neměl klouby. Anatomové se domnívali, že by každá končetina v sobě mohla mít něco jako páteř. Ať už vnitřní struktura těch končetin byla jakákoliv, způsobovala to, že se heptapod hýbal takovým zvláštním, neuvěřitelně plynulým způsobem. Jeho "trup" se nesl na vlnících se končetinách jako vznášedlo.

Horní část těla korunoval pomyslný prstenec, tvořený sedmi rovnoměrně rozmístěnými očima bez víček. Heptapod se vrátil ke dveřím, kterými přišel, a vydal ze sebe krátký kašlavý zvuk. Potom zamířil zpátky do středu místnosti. Vzápětí se ve dveřích objevil ještě jeden. První heptapod se na něj neohlédl, neotáčel se ani předtím, když šel ke dveřím a zpátky. Působilo to strašidelně, ale v podstatě to bylo logické. Ten, kdo má oči po celém obvodu hlavy, ten se otáčet nemusí.

Gary sledoval, co se mnou první setkání s mimozemšťanem udělá. "Připravená?" zeptal se.

Zhluboka jsem se nadechla. "Ano, připravená." Už jsem párkrát pracovala v terénu, kolem Amazonky, ale práce tam, to byl vždycky bilingvní proces. Moje dotazované osoby buď uměly trochu portugalsky, nebo jsem se já naučila základy domorodé řeči od místních misionářů. Ovšem tohle, to byl první pokus o praktické provedení monolingválního výzkumu neznámého jazyka. Zatím existovala jen spousta teorií, které se zabývaly jeho metodikou. Teoreticky.

Šla jsem trochu blíž k zrcadlu. Heptapod udělal totéž. Popošel směrem ke mně. Obraz v zrcadle byl tak dokonalý, že mě z toho až zamrazilo. Viděla jsem i hustou síť spirálovitých vrásek na šedé pokožce jeho těla. Ta pokožka mi trochu připomínala

manšestrovou látku. Zrcadlo nepřenášelo vůně, což bylo možná dobře, ale mně to v tu chvíli vadilo, násobilo to nepříjemný, tísnivý pocit, který jsem z téhle situace měla.

Ukázala jsem prstem na sebe a pomalu, zřetelně jsem řekla: "Člověk." Ukázala jsem na Garyho. "Člověk." Potom jsem ukázala na prvního z dvojice heptapodů, pak na druhého a pak jsem řekla: "Kdo jste vy?"

Žádná odpověď. Zkoušela jsem to znovu. A znovu.

Při třetím pokusu jeden z heptapodů zareagoval. Ukázal na sebe jednou končetinou. Čtyři prsty na jejím konci měl přitisknuté k sobě. To bylo štěstí. Mohlo to dopadnout hůř. V některých kulturách si například ukazují směr bradou. Kdyby heptapod nepoužil končetinu, asi bych ani nepoznala, co kterým gestem chce naznačit. Zasllechla jsem krátký kolísavý zvuk. Všimla jsem si, že mu nahoře nad očima, na samém vrcholku jeho těla, vibruje malý zvrásněný otvor v pokožce. Hlasové ústrojí. Heptapod ukázal na svého společníka a znovu zakmital tím zvláštním otvorem.

Odešla jsem od zrcadla ke stolu a podívala se na obrazovku počítače. Byly tam dva identické spektrogramy, které znázorňovaly vibrace zvuku vydávaného hlasovým ústrojím heptapoda. Připravila jsem si jejich záznam pro přehrávání. Pak jsem zase ukázala prstem na sebe a řekla: "Člověk." A zopakovala jsem totéž u Garyho. Pak jsem ukázala na heptapody a přehrála jsem ten rozkolísaný zvuk.

Heptapod mi okamžitě odpověděl. Tahle vibrace byla trochu delší než ta předešlá. Spektrogram na obrazovce naznačoval, že druhá polovina promluvy byla prakticky stejná jako u promluvy předchozí. Kdybych je nazvala heslem (vibrace1), pak by tuhle promluvu charakterizovalo heslo (vibrace2vibrace1).

Ukázala jsem na předmět, který podle mě sloužil heptapodům jako křeslo. "Co je to?"

Heptapod chvíli mlčel. Potom ukázal na "křeslo" a něco řekl. Spektrogram se u téhle vibrace evidentně lišil od předešlých zvuků. Nazvala jsem ho (vibrace3). Znovu jsem ukázala na "křeslo" a přehrála jsem záznam (vibrace3).

Heptapod odpověděl. Podle spektrografu jsem tuhle promluvu mohla charakterizovat heslem (vibrace3vibrace2). Optimistická interpretace toho všeho tedy byla zhruba taková: Heptapod potvrzuje, že má promluva je správná. Což by znamenalo, že pojmové myšlení a vyjadřování heptapoda a člověka je v zásadě kompatibilní. Pesimistická interpretace: Heptapod má kašel.

Označila jsem si v počítači jednotlivé úseky spektrogramů a opatřila je předběžnou poznámkou "heptapod" u každé (vibrace1), "ano" u každé (vibrace2) a "křeslo" u každé (vibrace3). Pak jsem dopsala "Jazyk: Heptapodština A" jako záhlaví u všech promluv.

Gary se díval, co píšu. "Co znamená to A?" zeptal se.

"Tím chci odlišit tenhle jazyk od těch, kterými můžou mluvit jiní heptapodi," řekla jsem. Gary pokýval hlavou.

"A teď vyzkoušíme něco pro zasmání." Ukázala jsem prstem na heptapody a zkusila jsem napodobit zvuk (vibrace1), "heptapod". Heptapodi nejdřív dlouho mlčeli. Pak první něco řekl a druhý řekl něco jiného. Nic z toho ale nebylo podobné spektrogramům jejich předešlých promluv. Nevěděla jsem ani to, jestli mluví na mě, nebo na sebe, protože neměli obličej, který by mohli někam obrátit. Zkusila jsem ze sebe vydat ještě jednou zvuk (vibrace1), ale odpovědi jsem se nedočkala.

"Nejde to," zamručela jsem našťvaně.

"Naopak, já žasnu, že takové zvuky dokážete vůbec vyloudit," řekl Gary.

"A to jste ještě neslyšel, jak vábím losa. To je zvuk. Losi se můžou přetrhnout, jak za mnou utíkají."

Zkusila jsem to ještě párkrát, ale heptapodi buď mlčeli, nebo odpověděli vibracemi, které jsem nebyla schopná dešifrovat. Jen když jsem přehrála záznam jejich vlastního hlasu, dostala jsem kladnou odpověď: heptapod vydal zvuk (vibrace2), tedy "ano".

"Takže musíme zůstat u nahrávek," poznamenal Gary.

Přikývla jsem. "Aspoň zatím."

"Co teď?"

"Teď se ujistíme, jestli ve skutečnosti neřkali: 'No nejsou rozkošní?' Nebo: 'Koukej, co dělají.' Potom si vyzkoušíme, jestli dokážeme stejná slova identifikovat, až je řekne ten druhý." Kývla jsem hlavou směrem ke křeslu. "Udělejte si pohodlí. Chvilku to potrvá."

V roce 1770 zakotvila u pobřeží Queenslandu, v Austrálii, loď Endeavour kapitána Cooka. Část jeho mužů se věnovala opravám lodě, s ostatními Cook vyrazil na výzkumnou expedici do vnitrozemí. Tam potkal místní aboriginské domorodce. Jeden z Cookových námořníků tehdy ukázal prstem na zvířata, která poskakovala kolem s mláďaty v kapse na břiše, a zeptal se aboriginiů, jak těm zvířatům říkají. Ti mu odpověděli: "Kanguru." Od té doby Cook a jeho námořníci používali pro ta zvířata tenhle název. Až později se dozvěděli, že "kanguru" znamená: "Co říkáte?"

Tuhle historku vyprávím každý školní rok při své úvodní přednášce v prvním ročníku. Myslím, že není pravdivá, a taky to studentům vzápětí řeknu, ale je to klasická lingvistická anekdota. Moje studenti samozřejmě mnohem víc zajímají historky o heptapodech. To, mimochodem, po celý zbytek mého působení na univerzitě bude pro řadu z nich důvod, proč se rozhodnou zapsat právě na moje přednášky. A tak jim budu rok co rok pouštět staré videozáznamy z našich sezení u zrcadla i z rozhovorů, které vedla u svých zrcadel spousta dalších lingvistů. Ty záznamy jsou poučné a budou se nám hodit při dalších možných setkáních s mimozemšťany, ale moc anekdot se při jejich sledování vyprávět nedá.

Když už je řeč o lingvistických anekdotách, nejradši mám ty, kde vystupují děti. Vzpomínám si na jedno odpoledne. To ti bude pět let. Přivedu tě domů ze školky. Budeš si něco malovat a já budu třídit nějaké papíry.

"Mami," řekneš tím svým přemlouvacím tónem, "mami, mohla bych se tě na něco zeptat?"

"Jistě, zlatíčko, jen se ptej."

"Mohla bych taky, hm, jít s nevěstou?"

Já zvednu oči od papírů. "Jak to myslíš?"

"To říkala Sharon, ve školce, že bych já nemohla jít s nevěstou."

"Vážně to říkala?"

"To bylo, když se vdávala její velká sestra. Ta řekla, že s nevěstou může jít jenom jeden člověk na světě a že ten člověk je Sharon."

"Aha. Takhle to je. Ty chceš říct, že Sharon šla za družičku."

"Jo. Přesně to. Tak mohla bych taky jít za ručičku, nebo nemohla?"

Po prvním sezení jsme, já a Gary, šli do velké, z prefabrikovaných dřív sestavené budovy, kde byl štáb, který řídil všechny operace související s naším zrcadlem. Uvnitř to vypadalo, jako kdyby armáda chystala nějakou invazi. Nebo evakuaci. Všude se rojila spousta vojáků s krátce střiženými vlasy, někdo se skláněl nad obrovskou mapou, někdo seděl před všelijakými elektronickými přístroji a všichni měli na hlavách sluchátka a před pusou mikrofon. Ukázali nám cestu do kanceláře plukovníka Webera. Kancelář měla klimatizaci a mně v ní byla strašná zima.

Předali jsme plukovníkovi naše první hlášení. "No, nevypadá to, že byste se dostali moc daleko," řekl Weber.

"Vím, jak bysme ten proces mohli urychlit," řekla jsem. "Ale potřebuju váš souhlas s použitím dalších přístrojů."

"Jakých přístrojů?"

"Digitální kamery a videa s velkou obrazovkou." Podala jsem Weberovi náčrtek na papíře vytrženém ze sešitu. "Podívejte se. Chtěla bych vyzkoušet písemnou komunikaci. Vidíte? Promítala bych jim naše slova na obrazovce a jejich slova bych natáčela kamerou. Tedy, samozřejmě, pokud na to heptapodi přistoupí."

Weber si náčrtek nedůvěřivě prohlížel. "V čem by to bylo výhodnější?"

"Zatím jsme pomocí reproduktorů komunikovali jen ústně. Ale já si myslím, že heptapodi musí jistě mít i nějaké písmo."

"No a?"

"Jestli, stejně jako my, psali v minulosti jen mechanickým způsobem, což se dá předpokládat, pak by jejich písmo mělo být podobně zjednodušené a konzistentní jako to naše. A pro nás by přirozeně bylo snazší identifikovat grafémy než fonémy. Je přece rozdíl v tom, když máte rozeznat písmena v tištěné větě, nebo rozeznat hlásky ve větě mluvené."

"To je pravda," uznal plukovník Weber. "Skutečně. A jak budete postupovat dál? Navážete komunikaci tím, že promítnete na obrazovce ta slova, co oni předtím promítli vám?"

"Ano. Alespoň v první fázi to tak bude. Jestli mezi slovy dělají mezery jako my, potom každá věta, kterou v jejich jazyce napíšeme, bude určitě srozumitelnější než cokoli, co bysme byli schopni dát dohromady z nahrávek."

Plukovník se opřel o zadní opěradlo křesla. "Nemusím vám zdůrazňovat, že je životně důležité, aby toho věděli o našich technologiích co možná nejméně."

"Ne, to nemusíte. Já ani nechci používat žádnou jinou technologii než tu, kterou už teď tak jako tak používám. Chci jenom jiné typy přístrojů, nic víc. Když je přimějeme k tomu, aby ve svém jazyce i psali, věřím, že budeme postupovat kupředu mnohem rychleji, než kdybychom se omezili jenom na analýzu zvukových spektrogramů."

Plukovník se podíval na Garyho. "A váš názor?"

"Mně to připadá jako dobrý nápad. Ale jsem zvědavý, jestli heptapodi nebudou mít problémy se čtením slov na našem monitoru. Jejich zrcadla fungují na úplně odlišných technologických principech než naše přenosová zařízení. Podle toho, co jsme zatím zjistili, se zdá, že nějak vynechávají nebo obcházejí celý ten proces kolem snímání, rozkládání a utváření obrazu. A navíc pohyblivý obraz nepromítají po jednotlivých oknech, jako to děláme my."

"Chcete říct, že by pro ně mohly být naše videozáznamy nečitelné?"

"Ano, mohlo by se to stát," řekl Gary. "Vyzkoušíme to a uvidíme."

Weber se nad tím zamyslel. Přiznám se, že nevím, co mu v téhle souvislosti stálo za přemýšlení. Kdoví. Naštěstí, jako správný voják, přemýšlel rychle. Řekl: "Dobře. Zkuste to. Běžte do skladu. Bude tam seržant, co má teď službu. Ten vám ty věci všechny sežene. Do zítřka."

Vzpomínám si, že jednou v létě, až ti bude šestnáct, budu výjimečně já tou osobou, která se u nás doma celý den bude připravovat na rande. Ty, samozřejmě, budeš čekat se mnou, až přijede. Budeš zvědavá na to, jak vypadá. Ke všemu u nás bude ještě tvá momentálně nerozlučná kamarádka jménem Roxie. To jméno se k té blondáté dřevce nebude vůbec hodit. Obě dvě se mi už od rána budete pořád někde plést a pořád se budete hihňat.

"Jestli ucítíš potřebu nějak vtipně komentovat jeho zevnějšek," řeknu ti s očima upřenýma do velkého zrcadla v chodbě, "buď, prosím tě, tak laskavá a počkej s tím komentářem, až odjedeme."

"Neboj se, mami," řekneš. "To uděláme tak, aby nic nepoznala. Roxie, ty se mě zeptáš, jaký podle mě dneska v noci bude počasí. No a já budu jako mluvit o počasí, ale ve skutečnosti budu mluvit o něm."

"Fajn," řekne Roxie.

"Ne. Ať vás to ani nenapadne," řeknu já.

A ty řekneš: "To bude v pohodě, mami. V tomhle máme dost dobrou praxi."

"No to mě uklidňuje," řeknu.

Potom budu ještě chvíli čekat a pak pro mě přijede Nelson. Představím vás a všichni čtyři si budeme pár minut povídat na verandě před domem. Nelson je kus chlapa. Rázný. Urostlý. Na první pohled se ti bude zamlouvat. Budeme se právě chystat k odjezdu, když se tě Roxie nenuceně zeptá: "Co myslíš, jaký dneska v noci bude počasí?"

A ty stejně nenuceně odpovíš: "Myslím, že bude pěkně horko."

Roxie jenom pokývá hlavou. A Nelson řekne: "Opravdu? Já myslel, že říkali, že bude zima."

"Ne. Pro tyhle věci já mám šestej smysl," řekneš. Nepohneš přitom ani brvou. "Dneska od samýho rána cítím, že v noci bude vedro. Dobře, že sis oblékla tyhle šaty, mami."

Provtám tě očima a řeknu dobrou noc.

Až půjdeme s Nelsonem k autu, zasměje se a zeptá se mě: "Asi jsem před chvílí nebyl v obraze, vid'?"

"To byla jenom taková soukromá legrace," zamumlám. "Teď na mě nechtěj, abych ti to vysvětlovala."

Při dalším sezení u zrcadla jsme zopakovali stejnou proceduru jako den předtím. Tentokrát jsme ovšem každé slovo nejen vyslovili, ale zároveň i promítli na obrazovce počítače. Napsali jsme slovo ČLOVĚK a vzápětí jsme totéž slovo řekli. Heptapodi po několika marných pokusech nakonec pochopili, co chceme, a přinesli si do místnosti vlastní obrazovku - plochou kruhovou tabulí na nízkém podstavci. Jeden z nich něco řekl, pak vsunul

prsty do široké dutiny v dolní části podstavce. Hned poté se na tabulí objevil nápis. Příšerně komplikované spojované písmo.

Dál všechno šlo relativně hladce. Byla to takřka běžná rutina. Sestavovala jsem dva paralelní soubory: jeden tvořily promluvy, druhý jejich písemná vyjádření. Brzy jsem začala tušit, že písmo heptapodů s největší pravděpodobností bude logografické. To mě mrzelo. Kdyby měli alfabetické písmo, bylo by pro nás mnohem snazší naučit se jejich řeč. I když slovní znaky samozřejmě obsahují určitou fonetickou informaci, její hodnota se nedá srovnat s fonetickou informací obsaženou v alfabetickém písmu.

Často jsem stála až těsně před zrcadlem, a tak jsem si heptapody mohla prohlédnout zblízka. Ukazovala jsem na jejich končetiny, prsty, oči a snažila jsem se zjistit slova, kterými je označují. Takhle jsem, mimo jiné, přišla na to, že mají otvor i dole, uprostřed dolní části těla. Po obvodu ho lemoval hřeben z drobných kostěných výstupků, používaných zřejmě ke žvýkání. Otvor na opačném konci těla pak podle všeho sloužil nejen k mluvení, ale také k dýchání. Žádných dalších otvorů jsem si nevšimla. Musela jsem se začít smířovat s poněkud nechutnou představou, že svoje ústa používají zároveň jako anální otvor. Ale to všechno byly otázky, které teprve čekaly na odpověď.

Snažila jsem se taky zjistit, jak se naše dotazované osoby jmenují - tedy, přirozeně, pokud se u nich něco takového jako individuální jména vůbec vyskytuje. Ukázalo se, že jména mají. Ovšem byla to jména, jaká jsme s Garym ani při nejlepší vůli nebyli schopni vyslovit. Z toho důvodu jsem jim, jaksi pro naše vlastní potřeby, začala říkat Buchta a Malina. Jako rozená optička jsem samozřejmě doufala, že poznám, který je který.

Další den jsem se, ještě před stanem, obrátila na Garyho s prosbou: "Budou teď potřebovat vaši pomoc," řekla jsem.

"Jistě. Co mám udělat?"

"Potřebovala bych se naučit pár sloves a moc by mi to ulehčila spolupráce třetí osoby. To znamená, že byste předváděl pohybem to, co vyjadřuje určité sloveso, a já bych to sloveso napsala na počítači. Rozumíte? Oni by snad, s trochou štěstí, pochopili, co děláme, a snad by to dělali taky. Přinesla jsem si kvůli tomu tyhle rekvizity, vidíte?"

"To nebude problém," řekl Gary a promnul si dlaně. "Tak jdeme na to."

Začali jsme u jednoduchých bezpředmětových sloves: chodí, skáče, mluví, píše. Gary je předváděl s okouzující sebeironií. Přítomnost videokamer mu ani v nejmenším nevadila. Když skončil, zeptala jsem se heptapodů: "Jak tomu říkáte?" Chvilí trvalo, než pochopili, o co se snažíme. Potom Malina začal napodobovat Garyho, přesněji řečeno předvádět heptapodský ekvivalent činnosti, které předváděl Gary, zatímco Buchta promítal na obrazovce jejich písemné vyjádření a současně ta slova nahlas vyslovoval.

Ve spektrogramech jeho promluv jsem rozpoznala slovo, které jsem si už předtím označila poznámkou "heptapod". Zbytek promluvy tvořila zřejmě slovesná fráze. Zdálo se, že používají analogie našich podstatných jmen a sloves. Díky Bohu.

S písemným vyjádřením to ale bylo složitější. Předváděnou činnost popisovali vždy jedním logogramem, ne dvěma. V první chvíli jsem si myslela, že prostě napsali něco jako "chodí" a podmět vynechali. Ale proč? Proč by Buchta říkal "heptapod chodí" a současně psal jenom "chodí"? Pak jsem si všimla, že některé logogramy vypadají jako logogram slova "heptapod" s dalšími symboly, připojenými z jedné nebo z druhé strany. To by znamenalo, že slovesa mají v jejich psaném jazyce podobu předpon a přípon podstatného jména. Proč by ale potom Buchta u některých sloves logogram "heptapod" psal a u některých nepsal?

Rozhodla jsem se, že zkusím předmětová slovesa. Myslela jsem, že se tenhle problém trochu vyjasní, když ke stejnému podmětu a přísudku budu postupně přidávat různé předměty. Mezi rekvizitami, které jsem si přinesla, mimo jiné bylo jablko a kousek chleba. "Okej," řekla jsem Garymu, "ukážte jim jídlo a pak ho trochu snězte. Nejdřív jablko, potom chleba."

Gary ukázal prstem na výstavní exemplář odrůdy Golden Delicious a pak si z něj ukousl jedno sousto, zatímco já jsem nasadila stejný výraz ve tváři a použila stejné posuňky jako pokaždé, když jsem se chtěla zeptat: "Jak tomu říkáte?" Tenhle postup jsme pak zopakovali s kouskem celozrnného chleba.

Chvilí poté odešel Malina z místnosti a vrátil se s nějakým obrovským ořechem nebo tykví a s podivným rosolovitým elipsoidem. Ukázal na tykev. Buchta vzápětí něco řekl a současně napsal logogram. Pak si Malina dal tykev dolů pod tělo, mezi své končetiny. Ozvalo se křupnutí. Když tykev zvedl zase nahoru, kousek jí chyběl. Uvnitř tykve byla vidět jádra podobná zrnům kukuřice. Buchta znovu něco řekl a zároveň napsal na obrazovku logogram. Největší z těch, které jsem do té doby viděla. Zvukový spektrogram slova "tykev" se změnil, když byl použitý v téhle jednoduché větě. Zřejmě šlo o nějakou formu skloňování. Větší problém byl vyznat se v logogramu. Ten jsem zkoumala dlouho, než jsem byla schopná rozeznat grafické prvky, připomínající individuální logogramy slov "heptapod" a "tykev". Byly podivně propletené jeden do druhého, spolu s dalšími symboly, které pravděpodobně vyjadřovaly slovo "jí". Vypadalo to, že se věta v jejich psaném jazyce neskládá z jednotlivých slov, ale že ji tvoří jeden logogram složený z multiplicitně pospojovaných individuálních logogramů.

Následně jsme se dozvěděli fonetický a psaný výraz pro velké rosolovité vejce a pak i větu, která popisovala akt jeho sněžení. Zvukový spektrogram výrazu "heptapod jí rosolovité vejce" bylo možné jakž takž pochopit. Výraz pro "rosolovité vejce" se podle očekávání, v kontextu změnil. Bohužel se změnil, ve srovnání s předešlou větou, i pořádek slov. To se mi ale - při pohledu na psanou formu téhle věty - jevílo jako zanedbatelný problém. Tentokrát mi trvalo ještě déle, než jsem z toho rozměrného logogramu dokázala něco vyčíst. Nejen, že jednotlivé individuální logogramy byly do sebe navzájem propletené, ještě ke všemu to vypadalo, jako by ten pro výraz "heptapod" ležel na boku a podpíral na hlavu postavený logogram výrazu "rosolovité vejce".

"Uf, uf." Podívala jsem se ještě jednou na ta spojení podstatných jmen a bezpředmětových sloves, u kterých jsem předtím nenašla logogram slova "heptapod". Teď jsem konečně pochopila, že ten logogram se vyskytuje ve všech použitých slovních spojeních, jen je v některých případech různě pootočený a zdeformovaný a zamaskovaný v propletenosti s logogramem slovesa. "Tak takhle je to. Jen jestli si z nás, chlapci, neuta-hujete," zamručela jsem.

"Něco není v pořádku?" zeptal se Gary.

"Jejich písmo netvoří jednotlivá, od sebe oddělená slova. Oni píšou větu tím způsobem, že individuální logogramy pospojují do logogramu věty. A navíc je takhle různě převrácení a otáčejí. Vidíte?" Ukázala jsem Garymu, jak se individuální logogramy v logogramech vět vyskytují všelijak obrácené a pootočené.

"Aha. Takže pro ně asi při čtení nehraje roli, jestli text je natočený takhle nebo takhle. Může být klidně obrácený vzhůru nohama," řekl Gary. Zadíval se uznalým pohledem na heptapody. "Asi je to důsledek radiální symetričnosti jejich těla. Pro ně zkrátka nemá směr dopředu a dozadu ten význam jako pro nás. Tím pádem ho neberou v úvahu, ani když čtou a píšou. To se mi líbí. To je mazaně vychytralé."

Nevěřila jsem svým uším. Já spolupracovala s osobou, schopnou spojit přídavné jméno "vychytralé" s příslovcem

"mazaně". Hrůza. "Vám to možná připadá mazaně vychytralé," řekla jsem, "ale v první řadě to znamená, že pro nás bude obrovský problém napsat anglickou větu v jejich jazyce. Nemůžeme prostě vzít slova z jejich věty, oddělit je od sebe a poskládat je do jiné věty. Budeme se muset nejdřív naučit pravidla jejich pravopisu a teprve potom, snad, dokážeme napsat něco, co pro ně bude srozumitelné. Což znamená, že písmo v tomhle případě nic neřeší. Staví nás v podstatě před stejný problém jako mluvená řeč. Jinými slovy, jsme tam, kde jsme byli včera."

Podívala jsem se do zrcadla na Buchtu a Malinu. Oba dva tam stáli a trpělivě čekali, až budu pokračovat. Zavzdychala jsem. "Asi nám to moc neusnadníte, co?"

Abych jim nekřivdila, heptapodi byli velmi kooperativní. V následujících dnech nás ochotně seznamovali se svým jazykem, aniž by chtěli, abychom je my na oplátku učili anglicky. Plukovník Weber, jeho podřízení i nadřízení, ti všichni horečně analyzovali možné aspekty a důsledky dané situace. My, lingvisté, jsme zatím pořádali videokonference o heptapodském jazyce. Jejich průběh ve mně vyvolával zvláštní pocity. Obraz na našich obrazovkách byl ve srovnání s obrazem v heptapodských zrcadlech neostrý a plochý. Působilo to dojmem, jako by mí kolegové byli ode mě dál než heptapodi. Jako by ten, koho léta znám, byl někde daleko a bizarní tvor, o kterém nic nevím, byl na dosah ruky.

Zdálo se, že potrvá dlouho, než budeme schopní zeptat se mimozemšťanů, proč přišli, nebo s nimi mluvit o fyzice na takové úrovni, abychom se něco dozvěděli o jejich technologických. Zatím jsme byli teprve na začátku. Zápasili jsme s fonologií, grafematikou, základní slovní zásobou a syntaxí. Heptapodi ve všech zrcadlech mluvili stejným jazykem, takže jsme se mohli se svými kolegy dělit o získané poznatky a koordinovat náš postup.

Největší problémy jsme měli s heptapodským písmem. Už jsme dokonce začali mít pocit, že vůbec nejde o písmo v pravém slova smyslu, že je to spíš jen shluk složitých symbolických obrazců. Logogramy heptapodských vět postrádaly jakoukoliv lineární strukturu, ať už horizontální, vertikální nebo spirálovitou. Místo toho Malina a Buchta spleťali dohromady tolik individuálních logogramů, kolik bylo třeba, a vytvářeli z nich neuvěřitelně rozsáhlé konglomeráty znaků.

Tenhle způsob psaní připomínal znakové systémy primitivních národů. I v jejich případě byla informační hodnota znaků takřka nulová, pokud čtenář neznal kontext vyprávění. To byly ovšem systémy s limitovanou, velmi limitovanou schopností systematicky zaznamenávat informace. A zdálo se být nepravděpodobné, že by heptapodi dosáhli tak vysoké technologické úrovně bez znalosti písma. Z toho vyplývaly tři možné odpovědi: Za prvé mohli před námi své skutečné písmo tajit. S touhle odpovědí by se určitě ztotožnil plukovník Weber. Za druhé mohli užívat technologie, které vytvořil někdo jiný, a sami být negramotní nebo pologramotní. Za třetí - a tahle odpověď byla mému srdci nejbližší - mohli mít stejně dobré písmo jako my, nebo ještě lepší, ovšem s nelineárním systémem pravopisu.

Vzpomínám si na rozhovor, který spolu povedeme, až budeš v předposledním ročníku střední školy. Bude to v neděli ráno, já budu mítat vajíčka a ty budeš prostírat stůl. Budeš se smát a vyprávět mi o večírku, na kterém jsi byla minulou noc.

"Mami," řekneš, "včera jsem na vlastní kůži poznala, že to nejsou kecy, to, že při pití je důležitý, kolik vážíš. Nepila jsem o nic víc než kluci a byla jsem fakt jako dělo."

Já se budu ze všech sil snažit, abych měla ve tváři dál stejně neutrální, takřka pobavený výraz jako předtím. Dá mi to velkou práci. Vážně velkou. Ty řekneš: "Ale no tak. Mami."

"Co je?"

"Když jsi byla tak stará jako já, dělala jsi určitě to samý, ne?"

Já jsem nikdy nic takového neudělala. Ale kdybych ti to řekla, ztratila bych u tebe i ten poslední zbytek respektu. Začnu opatrně: "Viš, ale řídit auto, nebo vůbec jezdit autem, když..."

"Bóže. To je přece jasný. Si myslíš, že jsem idiot?"

"Ne. Samozřejmě, že ne."

Nebudu si myslět, že jsi idiot. Budu si myslet, že jsi jiná, úplně jiná, k uzoufání jiná než já. Budu si říkat (a nebude to poprvé), že zkrátka nejsi můj klon. Že jsi báječná, že jsi to nejlepší, co mě v životě potkalo, ale že jsi jiná než já - prostě proto, že jsem tě nestvořila sama.

Vojáci nám ke stanu se zrcadlem za pár dní přivezli obytný přívěs. V něm jsme si zařídili každý svou pracovnu. Jednou, asi den poté, jsem se vracela z procházky a zahlédla jsem Garyho. Šel k přívěsu. Rozběhla jsem se za ním. "Je to sémantografické písmo," řekla jsem, když jsem ho dohonila.

"Co, prosím?" řekl Gary.

"Pojďte, něco vám ukážu." Vedla jsem Garyho do své části přívěsu. Tam jsem se postavila k tabuli a nakreslila jsem na ni červenou křídou kruh, rozdělený šikmým pruhem. Pak jsem obě poloviny kruhu vybarvila modře. "Co to znamená?" zeptala jsem se.

"Zákaz stání."

"Správně." Napsala jsem na tabuli slova ZÁKAZ STÁNÍ. "A tohle znamená totéž. Jen to zároveň ještě znázorňuje mluvenou podobu těch slov."

Gary pokýval hlavou. "To ano."

"Tyhle znaky," ukázala jsem na písmena, "lingvistika definuje jako znaky glottografické, protože jsou v případě alfabetského písma symbolem určitých hlásek, respektive, u logografického písma, symbolem určitých slov, tedy mluvené řeči. Tím pádem do téhle kategorie spadají všechna písma používaná tady na Zemi. Ale tenhle znak," ukázala jsem na červený, šikmou čarou přeškrtnutý, modře vybarvený kruh, "ten je sémantografický, protože nám poskytuje informaci, aniž by jakkoliv souvisel s mluvenou řečí. Neexistuje žádná souvislost mezi jeho jednotlivými prvky a nějakými konkrétními, hlasovým ústrojím vydávanými zvuky."

"A vy si myslíte, že takhle nějak funguje písmo heptapodů?"

"Ano. Alespoň podle toho, co jsem zatím zjistila. Není to obrázkové písmo. Je mnohem složitější a komplexnější než obrázková písma. Stavba vět se evidentně řídí nějakým systémem pravidel, která jsme ještě nedokázali pochopit. Dalo by se mu říkat vizuální syntax, protože nijak nesusouvisí se syntaxí mluveného jazyka."

"Vizuální syntax? Jak jste na tohle přišla?"

"Hned uvidíte." Sedla jsem si ke stolu a vyvolala jsem z paměti počítače záběr pořízený den předtím, při mé konverzaci s Malinou. Otočila jsem monitor tak, aby na něj Gary viděl. "Jde o to, že v jejich mluvené řeči se podstatné jméno skloňuje, aby se - například - odlišil podmět od předmětu. Ale v psaném jazyce se podmět od předmětu odlišuje prostřednictvím jeho orientace vůči slovesu. Tady. Podívejte se." Ukázala jsem na jeden z obrázků.

"Když se, řekněme, symbol "heptapod" spojí se symbolem "slyší" takhle rovnoběžně, znamená to, že heptapod je tím, kdo slyší. Rozumíte?" Ukázala jsem na další obrázek. "Ale když se spojí takhle kolmo, tak to znamená, že heptapod je tím, koho je slyšet. Stejná morfologie se vyskytuje u mnoha jiných sloves. Kromě toho tu máme ještě modulační systém." Našla jsem v počítači druhý soubor včerejších záběrů. "V jejich písmu tenhle logogram znamená buď "slyší dobře", nebo "slyší zřetelně", nebo něco podobného. Vidíte prvky, které má společně s logogramem slova "slyší"? Když k němu, stejně jako k logogramu "slyší", připojíte jedním nebo druhým způsobem logogram "heptapod",

budete samozřejmě i v tomhle případě specifikovat, jestli heptapod dobře slyší, nebo jestli někdo dobře slyší heptapoda. To ale není tak zajímavé jako samotná forma modulace. Podívejte se, jak vytvářejí z logogramu "slyší" logogram "slyší dobře". Vidíte?"

Gary přikývl a ukázal prstem na monitor. "Myslíte tohle? Vypadá to, jako by příslovečné určení "dobře" vyjadřovali tím, že změní tvar téhle křivky tady uprostřed toho logogramu."

"Správně. Stejnou modulaci aplikují například u logogramu "vidí", aby z něj vytvořili logogram "vidí dobře". Totéž se týká slovesa "čte" a mnoha dalších. Změna tvaru té křivky ale nemá žádnou paralelu v jejich mluveném jazyce. Tam se příslovečné určení "dobře" ke slovesu připojí ve formě předpony, přičemž například u sloves "vidí" a "slyší" se stejné příslovečné určení "dobře" vyjadřuje různou předponou.

Mohla bych uvést ještě další příklady, ale tyhle, myslím, stačí. V podstatě se dá říct, že jde o jazyk s dvěma gramatickými dimenzemi."

Gary zamyšleně přecházel po mé pracovně. "Vyskytuje se vůbec něco takového v nějakých lidských jazycích a písmech?"

"Dalo by se to srovnat s matematickými rovnicemi a s notovými záznamy. Ale to jsou příliš specializované znaky. Jejich prostřednictvím nemůžete běžně komunikovat, kdežto prostřednictvím heptapodských znaků ano. Tedy, samozřejmě, pokud se je naučíte ovládat. Já myslím, že tohle písmo je zkrátka plnohodnotný, všeobecně použitelný grafický jazyk."

Gary svrátil obočí. "To ale znamená, že to písmo a řeč, že to vlastně jsou dva různé jazyky. Je to tak?"

"Ano, přesně tak. Podle mě bude nejlepší, když jejich písmo budeme dál studovat jako 'Heptapodštinu typu B' a označení 'Heptapodština typu A' si vyhradíme pro mluvenou řeč."

"Proč? Proč bysme měli studovat obojí? Nebyla by to zbytečná komplikace?"

"A je snad zbytečná komplikace učit se anglickou výslovnost?" řekla jsem. "Snadnost učení nebyla nikdy tou nejpodstatnější hybnou silou pro evoluci jazyka. U heptapodů může hrát písmo a řeč tak rozdílnou kulturní a kognitivní roli, že jejich oddělené používání asi vnímají jako přirozenou věc. Možná by jim dokonce připadalo zbytečné vyjadřovat různými formami jedno a totéž."

Gary se zamyslel. "Chcete říct, že písmo, jak ho používáme my, se jim zdá redundantní? Že podle nich zbytečně zahlcujeme druhý komunikační kanál?"

"Přínejmenším to nemůžu vyloučit. Až pochopíme, proč mluví jedním jazykem a píšou druhým, určitě pak pochopíme i spoustu dalších věcí, které si teď neumíme vysvětlit."

"Každopádně to ale znamená, že nám znalost jejich písma nebude nic platná při studování jejich řeči."

Povzdechla jsem si. "Ne. V téhle fázi ne. Ale podle mě by to byla obrovská chyba, kdybychom jedno nebo druhé začali ignorovat. My totiž potřebujeme mít přístup k oběma zdrojům." Ukázala jsem na obrazovku. "Vsadím se, že znalost obou dimenzí jejich gramatiky náležitě oceníte, až se budete učit jejich matematickou symboliku."

"To je pravda. Takže vy už byste byla schopná mluvit s nimi o matematice?"

"Ještě ne. Musím nejdřív pochopit jejich písmo," řekla jsem. Neubráníla jsem se úsměvu, když jsem viděla frustrovaný výraz v jeho tváři. "Trpělivost, milý pane. Trpělivost růže přináší."

Bude ti šest let, až nás tvůj otec vezme s sebou na Havaj. Poletí tam kvůli nějaké konferenci a my dvě ho budeme doprovázet. Budeš se na tu cestu hrozně těšit. Celé týdny si budeš připravovat věci, budeš se mě ptát na kokosové ořechy a vulkány a surfaře, budeš před zrcadlem tancovat hula hula. Sbalíš si plný kufr šatů

a hraček a budeš ho nosit pořád sem a tam, abys zjistila, jak dlouhou dobu ho uneseš. Zeptáš se mě, jestli bych ti vzala k sobě do tašky tvůj elektronický skicák, protože do tvého kufru se už nevejde a ty bez něj prostě nebudeš moct nikam letět.

"Bereš si toho s sebou zbytečně moc," řeknu ti. "Tam bude tolik zajímavých věcí, že ti na všechny ty hračky nezbude vůbec čas."

Ty si to necháš projít hlavou. Nad obočím se ti udělají takové malé důlky - jako vždycky, když budeš o něčem usilovně přemýšlet. Nakonec uznáš, že mám asi pravdu. Do kufru si dáš máš hraček, ale o to víc se začneš těšit na odlet.

"Ať už jsme konečně na Havaji," budeš kňourat.

"Někdy je dobře si počkat," řeknu. "Člověk si to pak mnohem víc užije, když se na něco dlouho těší."

Ty jenom našpulíš rty.

V dalším hlášení jsem uvedla, že termín "logogram" nebyl dostatečně výstižný, protože vycházel z předpokladu, že heptapodské symboly jsou znázorněním mluvených slov, což neodpovídá skutečnosti. Nechtěla jsem použít ani termín "ideogram", protože už byl v jiných souvislostech použitý v minulosti. Proto jsem navrhla termín "sémantogram".

Sémantogram podle našich dosavadních poznatků svým významem zhruba odpovídá významu psaného slova v lidských jazycích. Měl svou informační hodnotu sám o sobě a v kombinaci s jinými sémantogramy mohl vytvářet prakticky jakékoliv sdělení. Je pravda, že jsem termín "sémantogram" nedokázala definovat úplně přesně - mimochodem, zcela uspokojivě nedokázal zatím nikdo definovat ani termín "slovo" v lidských jazycích. Mnohem komplikovanější ovšem bylo v heptapodštině typu B definovat větu. V psaném jazyce heptapodů se totiž vůbec nevyskytovala interpunkce. Větnou skladbu v něm indikoval způsob, jakým byly sémantogramy vůči sobě orientovány a vzájemně kombinovány. Kromě toho, vzhledem k charakteru jejich písma, nebylo třeba znázorňovat intonaci mluvené řeči. Mohli jsme, samozřejmě, definovat větu prostřednictvím identifikace jednotlivých, na sebe navazujících podmětů a přísudků. To sice bylo teoreticky možné, ale v praxi by nám to nedalo nic víc než páry sémantogramů, vytržené z kontextu heptapodského písma. V něm totiž, jak se zdálo, pisatel kombinoval a různě propojoval tolik sémantogramů, kolik jich potřeboval ke svému vyjádření. To byla "věta". Ale ne věta, jakou známe z lineárního textu, členěného na odstavce a stránky. Tahle "věta" byla kompaktním, komplexním, nelineárním útvarům se složitou vnitřní strukturou.

Když se v heptapodštině typu B "věta" rozrostla do větších rozměrů, budila impozantní vizuální dojem. Kdybych se nemusela trápit s jejím dešifrováním, určitě bych na ni okouzleně zírala jako na soubor nějakých bizarních magických znaků, spojených do jednoho celku, podobného imaginárnímu oknu s drobnými tabulkami různých tvarů, zalévanými do olova. Ty nejrozsáhlejší věty pak působily podobně jako psychedelické kresby. V některých případech zmateně a v některých až hypnoticky.

Vzpomínám si na jednu fotografii z tvé promoce. Na tu, na které zapózuješ fotografovi. Čapku svého akademického úboru budeš mít stylově posazenou na stranu, jednou rukou se budeš dotýkat slunečních brýlí, druhou ruku budeš mít v bok. Talár budeš mít rozepnutý a tou druhou rukou budeš přidržovat jeho cíp tak, aby byla vidět vestička a šortky, které budeš mít pod ním.

Na tvou promoci si vzpomínám dobře. Bude to vypadat komicky, až se tam všichni sejdem. Já, Nelson, tvůj otec a ona. Ale na tom nebude záležet. Celý víkend mě budeš představovat svým spolužákům a známým a budeš se pořád s někým objímat.

A já se budu cítit jako ve snu. Jako bych nemohla uvěřit, že ta dospělá žena, vyšší než já a krásná, až z toho člověka bolí srdce, že to je ta dívka, kterou jsem musela zvednout ze země, aby se mohla napít z fontány, ta dívka, která se vyhrnula z ložnice v mých šatech a klobouku, zamotaná do čtyř šátků, všelijak přehozených přes ramena.

Po promoci se budeš ucházet o místo finanční analytičky. Já nebudu chápat, proč to děláš, nebudu chápat, proč ti tolik záleží na penězích, proč si s takovou důsledností a cílevědomostí budeš vyjednávat především platové podmínky. Byla bych radši, kdyby tě lákalo něco hlubšího, smysluplnějšího, než jsou finance, ale nebudu proti tvým rozhodnutím nic namítat. Budou to tvá rozhodnutí. Po pravdě řečeno, má matka zase nechápala, proč nejsem normální, obyčejnou profesorkou angličtiny na střední škole. Uděláš prostě to, co budeš pokládat za správné. A budeš šťastná. Může matka chtít víc?

Naše týmy se postupem času propracovaly do druhé fáze výzkumu. Začali jsme studovat základní terminologii heptapodské matematiky a fyziky. Pracovali jsme pořád společně. Lingvista se zaměřoval na jazykovou a fyzik na věcnou stránku problémů. Fyzikové nám předložili už několik let starý projekt, plán komunikace na bázi matematických vzorců, připravený pro případ eventuálního kontaktu s mimozemskou civilizací. Ten plán ovšem předpokládal, že komunikace bude probíhat prostřednictvím radioteleskopu, a ne že dojde k setkání tváří v tvář.

Měli jsme úspěch, když jsme probírali základy aritmetiky, ale tvrdě jsme narazili s naším pojetím geometrie a algebry. Po prvních nezdarech jsme zkusili místo pravouhlých používat sférické souřadnicové systémy. Doufali jsme, že se budou heptapodům, vzhledem k jejich anatomii, zdát přirozenější. Ale neuspěli jsme ani s tímhle přístupem. Heptapodí zřejmě vůbec nepochopili, o co se snažíme.

Podobně na tom byla naše fyzika. Byli jsme jakž takž úspěšní u jednoznačných, konkrétních pojmů. Sice po mnoha marných pokusech, ale nakonec přece jen, se nám, například, podařilo seznámit heptapody s Mendělejevovou tabulkou a vymámit z nich názvy jednotlivých prvků. Jakmile jsme však přešli k abstraktnějším otázkám, uvázla komunikace na nule. Snažili jsme se předvádět před zrcadlem působení různých fyzikálních veličin, jako je hmotnost a zrychlení, abychom se dozvěděli aspoň to, jaké pojmenování se pro ně používá v heptapodštině, ale nebylo to nic platné. Pokaždé nám odpověděli žádostí o bližší vysvětlení. Chtěli jsme prolomit jazykovou bariéru předváděním jednoduchých fyzikálních experimentů, zkoušeli jsme heptapodům ukazovat nákresy, fotografie, animované snímky, filmy. Nic nepomáhalo. Ubíhaly dny, týdny a fyzikové začínali propadat deziluzi.

Naproti tomu lingvistům se celkem dařilo. Pravidelně, krůček za krůčkem, jsme postupovali kupředu při studiu mluvené řeči, heptapodštiny typu A. Její gramatika se, podle očekávání, značně lišila od gramatiky lidských jazyků, ale s jistým úsilím se dala v zásadě pochopit. Měla absolutně volný pořádek slov - do té míry, že neurčovala ani rámcová pravidla pro uspořádání hlavních a vedlejších vět v souvětí. Také se zdálo, že heptapodové příliš netrápí souslednost časová, na které si tak zakládá anglická gramatika. To sice bylo podivné, až podivínské, ale nebyla to nepřekonatelná překážka.

Ovšem daleko zajímavější byly naše nové objevy z oblasti morfologických a gramatických procesů v heptapodštině typu B. Zjistili jsme, že modulaci sémantogramu indikuje buď zakřivení a zvlnění určitých čar ve střední části znaku, nebo jejich tloušťka. Nebo velikost a vzdálenost individuálních sémantogramů ve větě. A také poloha sémantogramu v rámci věty a ještě mnoho

dalších prvků. Všem dohromady jsme jim říkali nesegmentové grafémy, protože - na rozdíl od individuálních sémantogramů - měly informační hodnotu jen jako součást celé věty. Technika jejich psaní připomínala techniku psaní kaligrafického písma, ale jinak neměly heptapodské grafémy s kaligrafickým písmem nic společného. Jejich používání se zjevně řídilo uceleným, opracovaným systémem jednoznačných gramatických pravidel.

Při našich sezeních jsme se heptapodů často ptali, co je k nám přivedlo, proč nás navštívili. Jejich odpověď pokaždé vyzněla ve smyslu "podívat se", "vidět", "pozorovat". A skutečně byly chvíle, kdy místo odpovědí na naše otázky jenom tiše stáli a dívali se na nás. Kdoví, možná to byli vědci, možná turisté. Vláda nás pořád znovu a znovu upozorňovala, že je životně důležité poskytnout jim o lidstvu co možná nejméně informací, které by mohly mít význam při následných diplomatických jednáních. A musím říct, že pro nás nebylo nijak obtížné těmhle požadavkům vyhovět. Heptapodi se nás totiž prakticky vůbec na nic nevyptávali. Ať už to byli vědci, nebo turisté, rozhodně nebyli příliš zvědaví.

Vzpomínám si, že jednou pojedeme do nákupního centra, aby sis tam vybrala nové šaty. Bude ti třináct let. Jednu chvíli budeš sedět rozvalená na sedadle jako unuděné malé dítě - a chvíli poté se budeš zase tvářit strašně dospěle, budeš si ve zpětném zrcátku prohlížet účes a budeš si ho upravovat ladnými, nenucenými pohyby začínající modelky.

Já budu hledat místo k zaparkování a ty mi budeš dávat instrukce. "Okej, mami, dáš mně jednu svou kreditku a za dvě hodiny se tu sejdem, támhle u vchodu."

Zasměju se. "Vyloučeno. Všechny kreditky zůstanou v mojí peněžence."

"No to je teda bezvadný." Okamžitě se staneš úplným ztělesněním vzteku. Vystoupíme z auta a pomalu půjdeme směrem ke vchodu. Tobě už bude jasné, že v tomhle případě nehodlám ustoupit, a tak zapomeneš na kreditní kartu a začneš sprádat nové plány.

"Tak dobře, mami, dobře. Ale půjdeš kousek za mnou. Aby to nevypadalo, že řády jsme spolu. Když tu někoho potkám, tak se s ním na chvíli zastavím a ty kolem nás jenom tak jako projdeš a půjdeš dál, platí? Já tě potom zas najdu, někde."

V tu chvíli zůstanu stát na místě, jako kdybych zkameněla. "No prosím tě, jak to se mnou mluvíš? Jsem tvoje hospodyně, nebo, co? Nebo jsem nějaký mutant, za kterého by ses musela stydět?"

"Ale mami, já jenom nechci, aby nás tam někdo viděl spolu."

"Proč? Většinu tvých kamarádů přece znám. A spousta jich už byla u nás doma."

"Ale tohle je něco jiného," řekneš, rozmrzelá z toho, že mi tak samozřejmějmu věc musíš vysvětlovat. "Tady jsme na nákupu."

"No a?"

To bude poslední kapka. Vybuchneš: "Tobě vůbec nezáleží na tom, co chci! Nezáleží! Jsem ti úplně ukradená!"

Ještě pár měsíců předtím budeš šťastná, když se mnou půjdeš nakupovat. A já si ani nevšímnu, že se během té doby něco změnilo. Jako obvykle mě zaskočí rychlost, s jakou budeš přecházet z jedné fáze života do druhé. Žít s tebou, to pro mě bude jako mřít na běžící terč. Budeš vždycky o kousek dál, než budu čekat.

Prohlížela jsem si větu v heptapodštině typu B, kterou jsem právě psala perem na papír. Jako všechny věty, co jsem do té chvíle stvořila, i tahle vypadala hrozně. Jako obraz heptapodského písma, roztloučeného kladivem a pak zase nemotorně svázaného dohromady. Na stole přede mnou byly rozložené listy papíru s podobně vyhlížejícími sémantogramy. Vedle mě se pořád dokola otáčel stojan a na něm ventilátor, který se ty papíry ve víceméně pravidelných intervalech pokoušel rozfoukat.

Bylo to zvláštní, učit se jazyk, co nemá jinou než psanou podobu. Místo procvičování výslovnosti jsem zavírala oči a kreslila si v duchu sémantogramy.

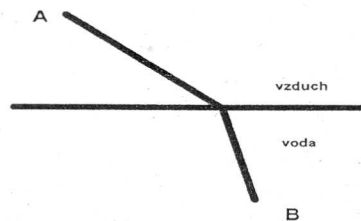
Vtom někdo zaklepal na dveře. Než jsem stačila říct 'dál', otevřel je Gary. Zářil nadšením. "V Illinois konečně začali komunikovat."

"Vážně? To je skvělé. Kdy?"

"Před pár hodinami. Zrovna jsme měli videokonferenci. Hned vám ukážu, o co jde." Začal mi mazat tabuli.

"Jenom to klidně smažte. Díky. Ale je dobře, že jste se mě zeptal."

"Fajn." Gary vzal do ruky křídlo a nakreslil na tabuli náčrtek:

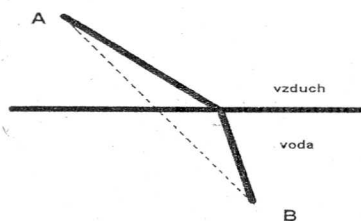
"Takže - tohle je dráha paprsku světla na rozhraní vzduchu a vody. Světlo putuje po přímce, dokud nenarazí na vodní hladinu. Voda má jiný index lomu, a proto paprsek změni směr. O tom už jste něco jistě slyšela, ne?"

Přikývla jsem. "Samozřejmě."

"Ovšem dráha, po které světlo putuje, má ještě jednu zajímavou vlastnost. Z hlediska světla to je nejrychlejší možná cesta z bodu A do bodu B."

"Ano?"

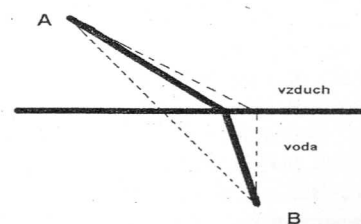
"Ano. Podívejte se. Připusťme tu absurdní možnost, že by světlo putovalo po téhle dráze." Nakreslil do svého náčrtku tečkovanou čáru:

"Tahle hypotetická dráha je kratší než dráha, po které světlo ve skutečnosti putuje. Ovšem rychlost světla ve vodě je nižší než rychlost světla ve vzduchu. A pokud by světlo putovalo po přímce, vidíte, prodloužila by se dráha, kterou musí urazit pod vodou. Tím pádem by mu cesta z bodu A do bodu B trvala delší dobu, než trvá, když světlo putuje po své skutečné dráze."

"Aha, už chápu."

"A teď si představte, že by světlo putovalo takhle." Vytečkoval na tabuli další hypotetickou dráhu paprsku:

"Tahle dráha redukuje na minimum vzdálenost, kterou by paprsek musel urazit pod vodou. Ovšem celková délka dráhy se tím prodlouží natolik, že by i v tomhle případě světlo putovalo z bodu A do bodu B delší dobu, než putuje ve skutečnosti."

Gary odložil křídlo a rukou s bílými konečky prstů ukázal na tabuli. "To znamená, že ani jedna z těch dvou hypotetických drah není tak rychlá jako dráha, po které světlo skutečně putuje. Jinými slovy, světlo putuje vždy po té nejrychlejší možné dráze. To je Fermatův princip nejkratšího času."

"Hmm, zajímavé. A tomu heptapodi rozuměli?"

"Ano, tomu rozuměli hned. Moorehead jim u zrcadla v Illinois pouštěl animovaný výklad Fermatova principu a heptapodi mu promítli svou verzi téhle animace. Teď se Moorehead pokouší dostat z nich popis toho principu v matematických symbolech." Usmál se. "Není to mazané vychytralé, co?"

"No, je to vychytralé, dejme tomu. Ale jak se mohlo stát, že o tom vašem Fermatovi slyším prvně až teď?" Vytáhla jsem z regálu pořadač a zamávala jsem s ním Garymu před nose. V pořadači byly naskládáné přehledy základních fyzikálních pojmů, principů a zákonů, které mi měly sloužit jako podklad pro komunikaci. "Tady je to samá Planckova konstanta a spinové číslo, ale není tu ani slovo o lomu světla."

"To je fakt. Asi jsme špatně odhadli, co byste měla vědět," řekl Gary. Nezdálo se, že by ho moje výčitky uvedly do rozpaků. "Po pravdě řečeno, já bych ještě před chvílí nevsadil ani zlamanou grešlí na to, že se heptapodi chytanou právě u Fermatova principu. On sice, když o něm takhle mluvíte, vypadá jednoduše, ale když ho chcete vyjádřit matematicky, potřebujete k tomu celkem složitý výpočet - a ne obyčejný výpočet, ale výpočet variací. My jsme si všichni mysleli, že větší šance bude u nějakého jednoduchého teorému z geometrie nebo z algebry."

"Možná, že jejich představa o tom, co je a co není jednoduché, bude jiná, než je ta naše."

"Přesně tak. Proto jsem taky strašně zvědavý, jak bude vypadat jejich matematické vyjádření Fermatova principu." Gary přecházel po mé pracovně a pořád mluvil. "Jestli v tom jejich pojetí matematiky je výpočet variací jednodušší než algebra, tak se možná vysvětlí, proč máme tolik problémů, když s nimi chceme mluvit o fyzice. On totiž celý systém jejich matematiky může klidně být ve srovnání s tím naším převrácený vzhůru nohama." Poklepal prstem na pořadač. "Tohle předěláme, to si buďte jistá."

"Vy si myslíte, že na základě nějakých popisů Fermatova principu se dá komunikovat o všech dalších oblastech fyziky?"

"Rozhodně to není vyloučené. Od principu nejkratšího času můžete odvodit terminologii pro spoustu dalších fyzikálních zákonů a principů."

"Aha. Třeba Louisin princip nejkratší cesty přes křižovatku, že? Prosim vás, odkdy jsou fyzikové tak skromní?"

"Víte, mimochodem, to slovo 'nejkratší' je zavádějící. Fermatův princip už mezitím bylo třeba trochu poopravit, protože světlo za určitých okolností putuje po dráze, která je ze všech eventualit naopak tou nejpomalejší. Z toho plyne, že si světlo nevybírá nejrychlejší dráhu, ale extrémní dráhu, takovou, která čas buď minimalizuje, nebo maximalizuje. Minimum a maximum, z čistě matematického hlediska, má mnoho společných vlastností, takže oba extrémy lze popsat jednou rovnicí. Abych to tedy shrnul, není úplně přesné, když se říká, že to je princip minima. Je to spíš integrální princip."

"A takových principů je ve fyzice víc?"

Gary přikyvl. "Najdete je ve všech oborech fyziky. Skoro všechny fyzikální zákony můžete vzít a nově zformulovat jako integrální principy. Tyhle principy se od sebe liší v podstatě jen tím, jaká veličina se v tom kterém oboru minimalizuje nebo maximalizuje." Ukázal rukou směrem k tabuli, jako kdyby tam všechny obory fyziky stály sešikované jeden vedle druhého. "Když v optice aplikujete Fermatův princip, je tou veličinou čas. Ale variační princip se dá aplikovat i na jinou veličinu a v jiném oboru. V mechanice, v elektřině a magnetismu, zkrátka všude, protože matematicky jsou si všechny tyhle aplikace velmi podobné."

"Takže, když budeme mít jejich matematické vyjádření Fermatova principu, dokážeme podle něj popsát v jejich jazyce i ty ostatní variační principy?"

"No aspoň doufám. Jakmile začnou komunikovat, bude to všechno jenom otázka času. Určitě. Myslím, že tohle je konečně

to, na co jsme tady čekali. Průlom. To chce oslavu." Přestal kráčet sem a tam a obrátil se ke mně. "Co říkáte, Louiso? Nezapjdeme si někam na večeři? Dneska platím já."

Tím pozváním mě trochu překvapil. Trochu. "Proč ne?" řekla jsem.

Sotva se začneš učit chodit, budeš mě den co den přesvědčovat o tom, jak strašná nespravedlnost je mateřská láska. Budeš mi pořád někam utíkat a pokaždé, když se uhodíš do hlavy o rám dveří nebo si odřeš koleno, budu cítit stejnou bolest, jako kdyby se totéž stalo mně. Budu si připadat, jako kdyby se mi někam zatoulala část mého těla. Jako kdyby její motorické nervy přestaly reagovat na signály z mého mozku a dál fungovaly jenom nervy, které vyvolávají bolest. Perfektně fungovaly. Není to fér. Mám vdechnout život své vlastní loutce voodoo. Je to spravedlivé? Patří i tohle k údělu, který jsem si pro sebe zvolila?

Samozřejmě, budou chvíle, kdy budu slyšet, jak se směješ. Jako toho dne, až si budeš hrát se štěnětem našich sousedů. Budeš prostrkávat ruce skrz plot mezi našimi zadními dvorky a budeš se smát, až z toho dostaneš škytavku. Štěně odběhne k sousedovi do domu a tvůj smích se pomalu utiší. Pak ale štěně přiběhne zpátky k plotu a bude ti zase olizovat prsty a ty zase začneš pištět a hlasitě se smát. Bude to nejkrásnější zvuk, jaký si umím představit. Bude to jako živá voda z pohádky.

Kéž bych si na tenhle zvuk dokázala vzpomenout pokaždé, když se o mě kvůli tvým ztřeštěnostem bude pokoušet infarkt.

Poté, co fyzikové díky Fermatovu principu konečně prolomili jazykovou bariéru, začala jim komunikace s mimozemšťany rychle přinášet dlouho očekávané výsledky. Neznamenal to, přirozeně, že by naši vědci rázem pochopili celou heptapodskou fyziku, ale pokrok při diskusích o vědeckých termínech a pojmech byl evidentní a trvalý. Garymu se potvrdilo, že systém heptapodské fyziky je ve srovnání s naším skutečně převrácený vzhůru nohama. Jeho základ tvořily veličiny, které pozemská věda vesměs definuje pomocí integrálních výpočtů. Jako příklad mi Gary uvedl definici fyzikální veličiny, zálučně skryté za jednoduchým slovem "akce". To je údajně "rozdíl mezi kinetickou a potenciální energií, integrovaný v daném časovém intervalu". Ať už to znamená, co chce, je to pro nás výsledek integrálního výpočtu, kdežto pro ně elementární veličina.

Naproti tomu základní veličiny pozemské fyziky, například rychlost, heptapodi matematicky vyjadřovali způsobem, který Gary charakterizoval jako "perfektní fantasmagorii". Nicméně obě strany časem dospěly k závěru, že heptapodská a lidská fyzika jsou obory v zásadě ekvivalentní. Že jejich přístupy k chápání a řešení problémů jsou sice diametrálně odlišné, takřka protichůdné, ovšem, na druhé straně, mají stejný cíl, snaží se systematicky popisovat stejné fyzikální vlastnosti našeho společného, objektivně existujícího vesmíru.

Já se pokoušela porozumět alespoň části vzorců a rovnic, o kterých tenkrát Gary pořád mluvil, ale nemělo to smysl. Nedočkala jsem pochopit skoro nic, ani definici "akce", ani to, proč je tak důležité, jestli se na tuhle veličinu díváte jako na veličinu základní, a nebo ne. Po pravdě řečeno, možná bych něco pochopit dokázala, kdybych to zkoušela s větším zaujetím. Ale mně se tenkrát, v téhle souvislosti, honily hlavou jiné otázky. Třeba to, jakou filozofii se řídí jejich pohled na svět, když je pro ně Fermatův princip nejjednodušším vysvětlením lomu světla? Proč je pro ně tak samozřejmé vnímat integrálně minimum a maximum?

Budeš mít modré oči, stejně jako tvůj otec, ne hnědé jako já. Kluci se do nich budou okouzleně dívat, tak jako jsem se já dívala

SVĚTOVÁ SF

- a dívám - do očí tvého otce. Tak jako mě, bude i je fascinovat kombinace modrých očí a černých vlasů. O cititele rozhodně nebudeš mít nouzi.

Vzpomínám si, že se jednou, až ti bude patnáct let, vrátíš domů po víkendu, který strávíš u svého otce. Budeš příšerně znechucená z toho, že si dovolil tě vyslyšet, že se pořád vyptával na kluka, se kterým tě pár dnů předtím náhodou viděl. Zhrouťíš se na gauč a začneš vypočítávat všechny jeho prohřešky proti zdravému rozumu. "Víš, co povídal? Povídal: 'Já tyhle kluky znám.' Bóže." Zakoullíš očima. "A já asi ne."

"Musíš ho přece chápat," řeknu. "Je tvůj otec. Dělá si starosti." Já si taky budu dělat starosti - ne o to, že tě nějaký kluk svede. Budu tě znát. Snad až příliš dobře znát. Právě proto mi větší starosti bude dělat opačná varianta svádění. Ta ano.

"Byl by nejradši, kdybych pořád byla malá. Od chvíle, co mi narostla prsa, vůbec neví, jak se ke mně má chovat."

"No. Je to pro něj změna. Dej mu čas."

"Čas. Jak dlouho to potrvá, prosím tě?"

"Já nevím. Řeknu ti to, až se s tím vyrovná můj otec."

Při jedné lingvistické videokonferenci nám Cisneros, lingvista od zrcadla v Massachusetts, položil zajímavou otázku: Existuje pořádek slov, respektive sémantogramů v psané heptapodské větě? Tehdy už jsme věděli, že v mluvené heptapodštině pořádek slov nehraje žádnou roli. Když někdo z nás poprosil heptapoda, aby zopakoval to, co právě řekl, jen výjimečně se stalo, že pořádek slov byl podruhé stejný jako poprvé. Znamenalo to tedy, že ani pro psanou heptapodštinu není pořádek slov důležitý?

V počáteční fázi výzkumu jsme se všichni soustředili především na to, jak správně číst už napsanou, dokončenou heptapodskou větu. Podle toho, co jsme zatím zjistili, se nezdálo, že by pořadí, v jakém člověk sémantogramy čte, mělo nějaký význam. S četbou bylo možné začít v kterékoliv části věty a pak už stačilo jen sledovat rozvětvenou strukturu sémantogramů tak dlouho, dokud celá věta nebyla přečtená. Ovšem to se týkalo čtení. Platilo totéž i pro psaní?

Hned druhý den jsem se Buchty a Maliny zeptala, jestli je možné, aby mně, místo dokončených sémantogramů, ukázali to, jak sémantogramy píšou. Heptapodi s tím souhlasili. Když potom sezení skončilo, začala jsem si podrobně prohlížet jeho záznam, zvukový a hlavně obrazový. Buchta na něm říkal, že planeta heptapodů má dva měsíce a že jeden z nich je podstatně větší než ten druhý. Pak popisoval chemické složení její atmosféry. Jako nejčastěji se vyskytující prvky jmenoval dusík, argon a kyslík. Říkal, že patnáct osmadvaceti povrchu jejich planety je pokrytých vodou. Doslovný překlad začátku jeho promluvy by zněl zhruba takhle: "Ne stejná velikost - kamenné satelity - první a druhý."

Vrátila jsem pásku ve videu zpátky na místo, kde heptapod začal psát. Pustila jsem si zpomalený záznam a sledovala jsem, jak se na obrazovce spřádá pavučina inkoustově černých sémantogramů. Přehrála jsem si ten záznam ještě několikrát. Nakonec jsem zastavila video přesně v místě, kde heptapod napsal první znak a chystal se psát druhý. V tom momentě byla na obrazovce vidět jedna jediná zvládnutá čára.

Když jsem srovnala tuhle čáru s dokončenou větou, uvědomila jsem si, že ta vlnovka zasahuje do tří individuálních sémantogramů, začleněných do věty. V sémantogramu slova "kyslík" vystupoval jeden úsek vlnovky jako determinant, který vymezoval sémantogram "kyslík" vůči dalším dvěma ve větě zmiňovaným prvkům. Druhý úsek vlnovky byl srovnávacím morfémem při popisování velikosti dvou měsíců. A třetí úsek tvořil horní část sémantogramu slova "oceán". Přitom to byla jedním tahem nakreslená čára, první čára, kterou Buchta napsal.

To znamenalo, že musel už v té chvíli vědět, jak bude věta vypadat. Musel to vědět ještě dřív, než začal psát.

I další znaky byly součástí hned několika individuálních sémantogramů. Žádný sémantogram tak nebylo možné z věty vyjmout, aniž by se tím změnila celá její struktura a tvar. Všechno ve větě souviselo se vším. Heptapodi svou větu neskládali sémantogram po sémantogramu, ale psali rovnou sémantogram celé věty. Podobalo se to způsobu, jakým svá díla tvořili špičkoví, především arabští kaligrafové. Ovšem v jejich případech se jednalo o náročná, předem dlouho promyšlená, v podstatě výtvarná díla, a ne o texty psané bez rozmyšlení, během rozhovoru. Něco tak složitého by nikdo takovou rychlostí psát nedokázal. Tedy, přinejmenším nikdo z nás lidí.

Jednou jsem slyšela jednu herečku v jedné komedii říkat vtip. Bylo to asi takhle: "Já pořád nevěděla, jestli už jsem připravená mít děti. Tak povídám své kamarádce, která děti má: 'Chtěla bych mít děti. Ale co když mi, až vyrostou, budou dávat vinu za všechno, co se jim v životě zpacká?' A ta kamarádka se zasmála a povídá: 'Nesmysl, zapomeň na nějaké co když.'"

Tenhle vtip patří k mým nejoblíbenějším.

Seděli jsme s Garym v naší zamilované, vojáku prosté čínské restauraci, v městečku nedaleko tábora. Jedli jsme právě předkrm. Nadrobno nakrájené nudličky z vepřového masa krásně voněly po sezamovém oleji. Chutnaly mi. Jako vždycky.

Namočila jsem nudličku do sójové omáčky a do vinného octa. "Jak ti jde heptapodština typu B?" zeptala jsem se.

Gary se zadíval někam nahoru nad mou hlavu. Snažila jsem se zachytit jeho pohled, ale ani trochu se mi to nedařilo.

"Ty ses na to zase vykašlal, vid?" řekla jsem. "Že ses na to ani nepodíval?"

Gary přede mnou přestal uhýbat očima a upřel na mě ten svůj neodolatelný pohled zpráskaného psa. "Já prostě nemám talent na jazyky," řekl provinile. "Myslel jsem, že to jejich písmo... Připadalo mi, že to bude spíš jako učit se matematiku, než jako učit se jazyk. Ale to byl omyl. Jazyky zkrátka nejsou moje silná stránka."

"Určitě bys pak víc rozuměl jejich výkladům o fyzice."

"Možná. Kdoví. Teď, po tom průlomu s Fermatovým principem, už mi snad bude stačit těch pár výrazů, co znám, nemyslíš?" Zavzdychala jsem. "Snad. Uprímně řečeno, moje pokroky v matematice a fyzice taky za moc nestojí."

"Takže jsme na tom vlastně podobně?"

"No. Vlastně ano." Ustrkla jsem trochu čaje. "I když, pokud jde o fyziku, chtěla bych se tě ještě jednou zeptat na ten Fermatův princip. Něco mi na něm připadá zvláštní, ale nedokážu říct přesně co. Mám zkrátka pocit, jako by to ani nebyl fyzikální zákon."

Garymu zajiskřilo v očích. "Vsadím se, že vím, co ti na něm vadí." Rozdělil čínskými tyčinkami vepřovou nudličku na dvě poloviny. "Ze školy jsi prostě zvyklá, že fyzikální zákony definiují všechno - třeba lom světla - v kauzálních kategoriích. Příčina. Důsledek. Paprsek světla dopadne na vodní hladinu. To je příčina. A jejím důsledkem je změna směru. Proto ti Fermatův princip připadá zvláštní. On totiž popisuje chování paprsku v kategoriích, které ses naučila spojovat s něčím jiným než s fyzikou. Ten princip vyznívá tak, jako by někdo paprsku dal příkaz: 'Budeš minimalizovat, nebo maximalizovat čas, jehož je třeba k dosažení cíle.'"

Nad tím jsem se musela zamyslet. "Pokračuj, prosím."

"Je to jedna z nejstarších otázek ve filozofii fyziky. Lidé už ji probírají od doby, co Fermat v 17. století svůj princip formuloval. Planck o tom napsal tolik statí, že by to vydalo na celé knihy. Problém je v tom, že fyzikální zákony jsou vesměs formu-

lované kauzálně. Z toho důvodu se pak integrální principy, jako je třeba ten Fermatův, zdají být nezvyklé, skoro až teologické."

"Hmm. Zní to zajímavě. Nech mě o tom chvilku přemýšlet." Nakreslila jsem fixem na ubrousek to, co jsem si pamatovala z náčrtku, který mi před několika dny nakreslil Gary křídou na tabuli v mé pracovně. "Okej," řekla jsem. Přemýšlela jsem nahlas. "Takže paprsek by měl za cíl, dejme tomu, urazit svou cestu po nejrychlejší možné dráze. Co všechno by musel udělat, aby toho dosáhnul?"

"No, když se na to budeme dívat takhle - dá se říct antropomorfně, tak by světlo muselo vzít v úvahu všechny eventuální dráhy a spočítat, která z nich je nejrychlejší." Vzal si ze servírovací misky poslední vepřovou nudličku.

"V tom případě," dopověděla jsem za něj, "by ale ten paprsek musel svůj cíl znát předem. Kdyby bod B byl někde jinde, vedla by nejrychlejší dráha určitě jinudy, že?"

Gary přikývl. "To je pravda. Mluvit o nejrychlejší dráze nemá smysl, když nevíš, kde je cíl. Kromě toho k výpočtu nejrychlejší dráhy potřebuješ znát i fyzikální vlastnosti okolního prostředí. Musíš vědět přinejmenším to, kde dráha protne vodní hladinu."

Pořád jsem si soustředěně prohlížela náčrtek na ubrousku. "A to všechno je potřeba znát v předstihu, dřív, než paprsek vystartuje k cíli. Je to tak?"

"Ano, přesně tak," řekl Gary. "Světlo nemůže cestou korigovat směr. To by ho příliš zpomalilo. Když má putovat po nejrychlejší dráze, musí od samého začátku vědět, kudy a kam putuje."

V tom okamžiku mi blesklo hlavou: Paprsek světla musí vědět, kam dopadne, ještě dřív, než si zvolí směr své cesty. Uvědomila jsem si konečně, co mi to připomíná. Podívala jsem se na Garyho. "To je přesně to, co jsem potřebovala vědět," řekla jsem.

Vzpomínám si, jak jednou, až ti bude čtrnáct, vyjdeš ze svého pokoje, v ruce budeš mít notebook, počmáraný nějakým graffiti, a budeš něco opravovat v referátu, který dostaneš za domácí úkol.

"Mami, jak se říká tomu, když na obchodu vydělají obě strany?"

Zvednu oči od svého počítače a od papírů s poznámkami. "Ty myslíš oboustranný zisk?"

"Ne, je pro to ještě takovej speciální termín. Takovej matematickej výraz. Pamatuješ si, jak tady táta posledně mluvil o akcích a burze a tak? To zrovna ten výraz použil."

"Hmm. Mám to na jazyku. Ale teď si nemůžu vzpomenout."

"Já to potřebuju vědět. Potřebuju to sem do toho referátu ze sociologie. A nikde si to nemůžu najít, když nevím, jak se tomu říká."

"To je mi líto, ale já teď vážně nevím. Proč nezavoláš tátovi?"

Podle výrazu tvé tváře usoudím, že by to bylo víc, než jsi ochotná pro svůj referát udělat. V těch letech spolu totiž nebudete vycházet právě nejlíp. Řekneš: "Co kdybys teda tátovi zavolala ty? Ale nepovídej mu, že to potřebuju pro mě."

"Neubude tě, když mu zavoláš."

Sotva to řeknu, začneš okamžitě sotpit. "No jasně. Jéžiši! To je dobrý. Co jste se rozvedli, tak pro mě nehnete ani prstem. Ani s domácíma úkolama člověku nepomůžete."

Je až udivující, kolika nejrůznějších příležitostí využiješ k tomu, abys mi ten rozvod připomínala. "Podívej se," řeknu, "já ti s domácím úkolem pomohla vždycky, když jsi..."

"Jo? A kdy? Před milionem let?"

Tyhle poznámky nechám bez povšimnutí. "Pomohla bych ti, kdybych to věděla. Ale teď si prostě nemůžu vzpomenout."

Ty s nasupeným pohledem v očích zamíříš zpátky do svého pokoje.

Využívala jsem každou příležitost, abych si procvičila heptapodštinu typu B. Čtení a psaní sémantogramů mě od první chvíle upoutalo mnohem víc než mluvená řeč. Ohromně jsem prožívala svoje pokroky při zkoumání heptapodského písma. Věty, které jsem se pokoušela psát, mi den ode dne připadaly souvislejší a čím dál podobnější tvarům heptapodských sémantogramů. Dostala jsem se do stádia, kdy mi psaní šlo víc od ruky, když jsem na ně příliš nemyslela a zabývala jsem se hlavně tím, o čem píšu. Už jsem nemusela předem pečlivě zvažovat, jak sémantogramy ve větě uspořádám, ale rovnou jsem z jednotlivých znaků a čar skládala sémantogram celé věty. Znaky, které jsem psala jako první, ostatně vesměs odpovídaly heptapodskému překladu toho nejpodstatnějšího, toho, co jsem tou větou chtěla v první řadě říct. Měla jsem pocit, že pomalu začínám přistupovat k psaní sémantogramů stejným způsobem jako heptapodi.

Ještě zajímavější ovšem bylo, že heptapodština začala měnit moje myšlení. Do té doby jsem si myšlenky v duchu formulovala v podobě jakéhosi vnitřního hlasu. Jak se říká v naší branži, měla jsem fonologicky kódované myšlení. Můj vnitřní hlas mluvil anglicky, ale to nebylo důležité. Když jsem dostudovala střední školu, přihlásila jsem se o prázdninách do intenzivního kurzu ruštiny - a koncem léta jsem už rusky nejen myslela, ale dokonce i snila. Pořád to ale byly myšlenky formulované slovy mluvené ruštiny. Byl to jenom jiný jazyk, jiná forma stejného způsobu uvažování. Stejného vnitřního hlasu.

Představa nefonologického způsobu uvažování mě vždycky přitahovala. Měla jsem přítele, který se narodil hluchoněmým rodičům. Odmalička se s nimi domlouval v posunkové řeči. Jednou mi vyprávěl, že se čas od času přistihne, že místo v angličtině uvažuje ve znacích a gestech, používaných jeho rodiči. Já jsem si zkoušela představit, jaké to je, mít manuálně kódované myšlení a místo vnitřního hlasu používat imaginární pár rukou.

Něco podobného se stalo mně s heptapodštinou typu B. Moje myšlení začínalo být graficky kódované. Během dne jsem se několikrát přistihla, že svoje myšlenky přestávám formulovat vnitřním hlasem. Že najednou, jako v hypnóze, vidím před sebou sémantogramy, které se rozrůstají jako ledové květy na okně.

Čím víc jsem zvládala psaní sémantogramů, tím víc se mi sémantografické obrazce zdály být přehlednější, strukturovanější, schopné vyjádřit jednou větou i velmi bohaté, komplikované myšlenky. Ale nedá se říct, že by se moje myšlení tímhle způsobem nějak zrychlilo. Moje myšlenky neubíhaly rychle kupředu, naopak, vznášely se volně v imaginárním prostoru, vyvažované symetrií sémantogramu. Sémantogramy se pro mě postupně stávaly něčím podstatnějším, než je písmo. Začala jsem je vnímat skoro jako mandaly. Dostávala jsem se do zvláštních, až meditativních stavů, ve kterých mi při každém pokusu o formulaci nějaké myšlenky podivně splývaly a navzájem se zaměňovaly výchozí a závěrečné soudy. Neexistoval žádný inherentní směr, žádný "vlak myšlenek", který by se pohyboval po určité dráze. Žádný z prvků dedukce najednou neměl prioritu.

Vládní zmocněnec jménem Hossner dostal za úkol seznámit americké vědce s plánem dalšího postupu vůči heptapodům. Seděli jsme ve videokonferenční místnosti a poslouchali jeho projev. Měli jsme vypnuté mikrofony, takže jsme mohli s Garym projev komentovat, aniž bychom tím pana zmocněnce vyrušovali. Hossner mluvil dlouho a já už dostávala strach, že si Gary poškodí zrak z toho, jak pořád kouká očima.

"Oni zkrátka musejí mít nějaký důvod, proč podnikli takovou dlouhou cestu," zněl kovový hlas z reproduktorů. "Zatím se zdá,

že jejich cílem není kolonizace naší planety. Díky Bohu. Ale když to není kolonizace, jaký tu tedy sledují cíl? Jsou to prospektóři? Antropologové? Misionáři? Ať už jsou jejich pohnutky jakékoliv, je evidentní, že disponujeme něčím, co vzbudilo jejich zájem. Možná, že od nás chtějí povolení k těžbě nerostů ve Sluneční soustavě. Možná chtějí studovat naši anatomii a kulturu. Možná, že nám chtějí sdělit nějaké poselství. Jisté je zatím jen jedno: že o něco tu zájem mají.

Já pochopitelně netvrdím, že nutně musí jít o zájem čistě obchodní, ale to, aspoň podle mého názoru, vůbec neznamená, že by se s nimi žádný obchod nedal uzavřít. K tomu je ovšem třeba zjistit, proč jsou tady, jaký konkrétní cíl tu sledují. V momentě, kdy tyhle informace získáme, nebude už nic bránit případnému obchodnímu jednání.

Tím chci zdůraznit, že je pro nás životně důležité, abychom naše vzájemné vztahy založili na principu rovnoprávného partnerství, vzájemné důvěry a ekonomické spolupráce. V dané situaci nemusí každý jejich zisk být nutně naší ztrátou a naopak. Podaří-li se nám udržet naše vztahy na korektní bázi, můžeme na tom vydělat jak my, tak oni."

"Hra s kladným výsledkem na obou stranách," poznamenal Gary kysele. "To je geniální."

"Hra s kladným výsledkem na obou stranách."

"Co?" Změniš směr a otočíš se zpátky ke mně.

"Když na obchodu vydělají obě strany. Už jsem si vzpomněla. Říká se tomu součet s kladným výsledkem na obou stranách."

"To je ono!" řekneš a hned si to napíšeš na svém notebooku. "Dík, mami."

"Ale prosím tě," řeknu. "Za tolik let, co jsem žila s tvým otcem, mi snad něco v hlavě uvíznout muselo."

"Já věděla, že je na tebe spolehnoutí," řekneš. Najednou mě prudce obejměš. Vlasy ti budou vonět po jablkách. "Jsi prostě jednička."

"Louiso?"

"Hmm? Promiň. Na chvíli jsem se zamyslela. Cos povídal?"

"Ptal jsem se, jak se ti líbí pan Hossner."

"K tomu se radši nechci vyjadřovat."

"To jsem taky zkoušel. Nevšimát si ho a doufat, že zmizí sám od sebe. Ale nezmlizel."

Hossner, jako by chtěl potvrdit Garyho slova, žvanil bez ustání dál. "Proto je vaším prvořadým úkolem znovu zanalyzovat všechny získané informace. Snažte se najít něco, cokoli, co by nám mohlo pomoci. Třeba náznaky toho, co heptapodi chtějí, čeho si váží."

"Jemínáčku, a nás to nikdy nenapadlo, na tohle se jich zeptat," řekla jsem. "Hned se do toho pustíme, vážený pane."

"Víš, co je nejsmutnější?" řekl Gary. "Že to je přesně to, co teď musíme udělat."

"Nějaké dotazy?" zeptal se Hossner.

První se ozval Burghart, lingvista od zrcadla z Fort Worthu: "Já chci jenom říct, že jsme s nimi tohle všechno probírali už mnohokrát. Oni nám pořád opakují, že jsou tady, aby se dívali, pozorovali nás. A trvají na tom, že informace nejsou obchodovatelné."

"Jinými slovy, chtějí, abyste jim právě tohle uvěřili," odpověděl Hossner. "Ale uvažujte se mnou: Může to být pravda? Ne, jistě, že nemůže. Snažte se improvizovat. Hledejte nová řešení. Já například vím, že heptapodi občas na krátkou chvíli přeruší rozhovor. I to je možná z jejich strany taktický manévr, způsob, jakým vedou diplomatická jednání. Možná by nebylo od věci je napodobit, přiblížit se jim. Kdybyste zítra..."

"Vzbuď mě, prosím tě, kdyby z něj vypadlo něco zajímavého," řekl Gary.

"Totéž jsem chtěla říct já tobě."

Když mi Gary poprvé vysvětloval Fermatův princip, zmínil se o tom, že skoro všechny fyzikální zákony se dají přeformulovat do podoby integrálních principů. Nicméně naše fyzika dává přednost jejich kauzální formulaci. Je to přirozené. Lidská intuice má blíž k fyzikálním veličinám, jako je kinetická energie a zrychlení, tedy k veličinám typickým pro daný objekt v daném okamžiku. Pro jejich popis je určitě vhodnější použít chronologickou, kauzální interpretaci, kde jeden moment navazuje na druhý a kde se z příčin a důsledků tvoří nekonečný řetěz, který směřuje z minulosti do budoucnosti.

Naproti tomu heptapodská intuice má blíž k těm fyzikálním veličinám, jako je "akce" a další veličiny definované prostřednictvím integrálních výpočtů, kde určující je daný časový interval. Pro jejich popis je naopak vhodnější takzvaná teologická interpretace, tedy nahlížení na objekty a události zorným polem určitého časového úseku. V něm jsou předem dané požadavky, které je třeba splnit, tedy, jinak řečeno, cíl maximalizace nebo minimalizace. Dál v něm je předem daný jak výchozí, tak i konečný stav, potřebný k dosažení tohoto cíle. To znamená, že tu znalost důsledku je předpokladem pro vyvolání příčiny.

Právě tohle jsem pomalu začínala chápat.

"Proč?" budeš se ptát pořád dokola. To ti budou tři roky.

"Protože už je čas jít do postýlky," budu ti já odpovídat pořád dokola. Dostaneme se už tak daleko, že budeš vykoupaná a oblečená v pyžamku, ale dál nebudeš ochotná mi ustupovat.

"Mně se nechce," zakňouráš. Budeš vytažovaná z knihovny videokazety a vybírat si něco ke koukání. To bude tvoje nová taktika diverzních akcí, podnikaných proti spaní.

"Nech toho. Už musíš jít spát."

"Ale proč, když se mně nechce?"

"Protože to řekla tvoje maminka."

Skutečně tohle řeknu? Bože, to je hrůza.

Popadnu tě a odnesu do postýlky. Ty budeš srdceryvně kvílet a naříkat, ale já už budu schopná myslet jenom na svou vlastní únavu. Kde budou v tu chvíli všechny moje naivní přísahy, že já svým dětem vždycky všechno rozumně vysvětlím, že z nich budu vychovávat sebevědomé, myslící tvory? Nakonec budu stejná jako moje matka. Můžu se tomu bránit, jak chci, a stejně to nebude nic platné. Bude to, jako kdybych se chtěla zastavit někde uprostřed strašně dlouhého, strašně strmého srázu.

Je doopravdy možné znát budoucnost? Ne ji tušit, ale znát? Je možné s absolutní jistotou do nejmenších detailů vědět, co se stane? Gary mi jednou řekl, že všechny základní zákony fyziky jsou časově symetrické, že z čistě fyzikálního hlediska mezi minulostí a budoucností není rozdíl. Z toho vyplývá, že teoreticky by budoucnost bylo možné znát. Samozřejmě, dá se proti tomu namítnout, že to je pouhá teorie. Že v praxi, v konkrétní situaci to možné není, protože člověk jedná podle své svobodné vůle.

Tuhle námitku s oblibou vysvětluju pomocí takové borge-sovské fabule: Představte si osobu, která stojí před knihou věků, před jakousi kronikou všech událostí, co se kdy staly nebo stanou. I když je to jen fotokopie, mnohonásobně zmenšená fotokopie vybrané části knihy, i tak se jedná o gigantický svazek. Osoba se, s lupou v ruce, probírá jednotlivými listy, dokud nenajde příběh svého života. Přečte si pasáž, kde se píše o tom, jak bude listovat knihou věků. To přeskočí a začne číst další odstavec. Tam se do nejmenších detailů dozví, co bude dělat, až knihu dočte. Dozví se, že na základě informací, získaných v knize věků, si vsadí sto dolarů na koně jménem Devil May Care a vyhraje dvacetinásobek vsazené částky.

O něčem podobném už ta osoba sice dávno snila, ale teď, protože má od přírody vzpurnou povahu, na koně Devil May Care nevsadí ani pětník.

V tom je právě ten háček. Kniha věků se nemůže mýlit. Nepopisuje možné varianty budoucnosti, ale budoucnost jako takovou. Jedinou možnou budoucnost. V řecké mytologii se okolnosti spiknou proti hrdinovi tak dokonale, že ho přinutí, aby se, navzdory vší snaze, podřídil svému osudu a naplnil proroctví. Ale mytická proroctví obvykle bývají mlhavá, řečneme rámcová. Kniha věků je mnohem exaktnější, detailnější. Na druhé straně ovšem jaksi nedisponuje mechanismem, který by onu osobu dokázal přinutit, aby si vsadila sto dolarů na koně Devil May Care. Jedná se tedy o zřejmý protimluv: Kniha věků musí a priori být neomylná, nicméně, bez ohledu na to, co je tam napsáno, si naše osoba klidně jedná podle své vlastní vůle. Jak se tyhle nesporné fakty mohou navzájem slučovat?

Nijak, zněla odedávna logická odpověď. Existence podobné Knihy věků je naprosto vyloučená, už proto, že by jejím důsledkem byl výše uvedený protimluv. Kromě téhle odpovědi se samozřejmě nabízí ještě jedno vysvětlení: Kniha věků existuje, ale žádný člověk nemá možnost v ní číst. Zřejmě by tedy byla uložena v nějakém speciálním fondu, kam je pro živé tvory se svobodnou vůlí zakázaný vstup.

To by znamenalo, že člověk nezná, nesmí znát budoucnost, protože má svobodnou vůli. Svobodná vůle, schopnost se rozhodnout, vždycky byla, je a bude součástí lidského vědomí, a tudíž nám bude navěky stát v cestě k poznání budoucnosti. Protože člověk může buď znát budoucnost, nebo mít svobodnou vůli.

Opravdu? A co když znalost budoucnosti člověka změní? Co když v něm probudí smysl pro povinnost? Co když ho přiměje, aby sám od sebe, z vlastní vůle, jednal tak, jak je psáno v Knize věků?

Čekal mě den volna. Dřív, než jsem odešla ke svému autu, zastavila jsem se ještě u Garyho v pracovně. "Tak už jsem to pro dnešek zabalila. Chceš něco přivést? Něco k jídlu?"

"Moment," řekl Gary. Vypnul počítač a srovnal si na stole nějaké papíry. Pak vstal a podíval se mi do očí. "Mám nápad. Chtěla by ses podívat ke mně domů? Uvařil bych večeři."

Přeměřila jsem si ho takovým nedůvěřivým pohledem. "Ty umíš vařit?"

"Jenom jedno jídlo," přiznal se. "Ale je to špička."

"Tak dobrá," řekla jsem. "Přesvědčil jsi mě."

"Fajn. Pěkně si nakoupíme všechny ingredience a pak uvidíš, co dovedu."

"To nestihneme. Víš, co by z toho bylo, kdyby ses včas..."

"Klid. Obchod je při cestě. To bude bez problémů."

Jeli jsme každý ve svém autě. Gary jel přede mnou, aby mi ukazoval cestu. Ve městě jsem ho málem ztratila z dohledu, když najednou odbočil směrem k parkovišti. Bylo tam lahůdkářství. Nebylo nijak obrovské, ale výběr mělo prvotřídní. V prosklených boxech a regálech z nerez oceli tam byly potraviny ze všech koutů světa a kromě toho ještě různé speciální nádoby.

Gary pečlivě vybíral čerstvou bazalku, rajčata, česnek a těstoviny. "Tam vedle je rybí trh," povídal mi. "Tam budou mít čerstvé škeble."

"To zní dobře." Procházeli jsme oddělením kuchyňských potřeb. Já jsem bloudila očima po regálech. Byly tam mlýnky na pepř, nástroje na lisování česneku, lžíce a vidličky na míchání salátů. Zastavila jsem se u dřevěné salátové mísy.

Až ti budou tři roky, stáhneš doma v kuchyni z kredence utěrku a spolu s ní si na sebe shodíš tuhle mísu. Já k tobě přiskočím, abych ji zachytila, ale už to nestihnou. Mísa ti spadne na čelo a rozsekne ti kůži nad obočím. Budou to muset zašít. Jedním

stehem. Tvůj otec tě bude, celou uplakanou a umazanou od salátu, nosit v náručí po čekárně na pohotovosti tak dlouho, dokud si jeden z doktorů konečně neudělá čas, aby se nám věnoval.

Natáhla jsem ruku a vzala si mísu z regálu. Ten pohyb jsem nevnímala jako něco, co musím udělat, co je nutné udělat. Vedl mě prostě naléhavý pocit, stejně naléhavý jako ten, který budu mít, až se tu mísu budu pokoušet zachytit, aby ti nespada na hlavu. Jedno i druhé je obyčejný instinkt, sice různého druhu, ale pořád jenom instinkt.

"Přesně takovou mísu na salát jsem potřebovala."

Gary si mísu prohlédl a souhlasně pokýval hlavou. "Tak vidíš, jak je dobře, že jsme se tady zastavili."

"To je." Zamířili jsme k pokladně.

Vezměme si větu: "Králík je připravený k jídlu." Pojem "králík" si můžeme vyložit jako objekt jídla. Pak bude věta pozváním k prostřenému stolu. Když si ale pojem "králík" vyložíme jako subjekt jídla, věta se může stát narážkou, prostřednictvím které se malá holčička snaží upozornit maminku, že už je čas nakrmit jejího králíčka. První i druhý výklad je po lingvistické stránce přípustný. V jedné větě se tedy skrývají dvě různé promluvy, tak různé, že by se těžko mohly použít stejný den ve stejné domácnosti. Která promluva v daném případě odpovídá realitě, to je možné pochopit jen z kontextu.

Vezměme si paprsek světla. Světlo dopadá na vodní hladinu v určitém úhlu a v jiném úhlu pak putuje pod hladinou. Když si tenhle jev budeme vysvětlovat jako změnu směru, způsobenou tím, že voda má jiný index lomu světla než vzduch, budeme svět vnímat lidskýma očima. Když si ale ten samý jev budeme vysvětlovat jako změnu směru způsobenou tím, že světlo minimalizuje čas potřebný k dosažení cíle, budeme svět vnímat očima heptapodů. Který pohled víc odpovídá realitě?

Vesmír je jazyk s dvojnásobnou gramatikou. Každá jeho věta, každý fyzikální jev, se dá vysvětlit dvěma naprosto odlišnými způsoby - buď kauzálně, nebo teologicky. Jak první, tak druhé vysvětlení je po fyzikální stránce přípustné. A nejen to. Obě mají svou nespornou hodnotu, díky které použití jednoho v žádném případě neznamená diskvalifikaci druhého.

Když mozkiem dávných předků lidí a heptapodů začaly probleskovat první jiskřičky vědomí, otevřel se jim před očima stejný svět. Ale oči lidí a oči heptapodů ho vnímaly různým způsobem. Proto musejí zákonitě vzniknout dvě různé mentality, dvě různé životní filozofie. U lidí se vyvinul sekvenční model vědomí, zatímco u heptapodů simultánní model vědomí. Člověk vnímá svět v časové posloupnosti a vysvětluje si ho jako řetěz příčin a důsledků. Heptapod vnímá svět integrálně a vysvětluje si ho jako prostředek určený k dosažení cíle, ať už minimalizací, nebo maximalizací.

Pořád se mi zdá o tvé smrti. V tom snu se šplhám na skálu. Já. Dokážeš si to vůbec představit? Šplhám nahoru a tebe nesu na zádech, v batohu. Jsou ti tři roky. Blížíme se ke skalní římsce, na které si můžeme odpočinout. Ale ty nechceš čekat, až se tam vydrápu. Začínáš lézt ven z batohu. Já ti říkám, abys toho nechala, jenže ty mě samozřejmě neposloucháš. Cítím, jak se mi batoh na zádech převaluje ze strany na stranu. Vtom se mi levou nohou opřeš o rameno, pak se zhoupneš a postavíš se pravou nohou na pravé rameno. Já jenom bezmocně křičím, protože nemám volné ruce, a nemůžu tě nacpat zpátky do batohu. Ty šplháš dál, sama, nahoru, směrem k římsce. Vidím vzorek na podrážkách tvých bot. A pak - pak vidím, jak se pod jednou z nich odlamuje kámen. Ty padáš dolů, těsně vedle mě a já se nedokážu ani pohnout. Jenom se dívám, jak se ztrácíš v hloubce dole pode mnou.

Pak najednou jsem v márnici. Sanitář odhrnuje prostěradlo a já vidím tvůj obličej. Obličej mladé, pětadvacetileté ženy.

"Stalo se něco?"

Uvědomila jsem si, že jsem v posteli. A že je v ní se mnou Gary. Určitě jsem se ve spánku nějak zmítala a probudila jsem ho. "To nic. Jen jsem se trochu lekla. V první chvíli jsem nevěděla, kde jsem."

Gary ospalým hlasem řekl: "Tak příště pojedeme k tobě."

Políbila jsem ho. "S tím si nedělej starosti. Je mi u tebe dobře." Stočila jsem se do klubíčka, přitiskla se zády k jeho břichu a znovu jsem usnula.

Až ti budou tři roky, půjdeme spolu po příkrém točitém schodišti. Povedu tě za ruku a budu tě držet zvlášť pevně. Ty se mi ale stejně vysmekneš. "Chci jít sama," řekneš a začneš přede mnou utíkat nahoru po schodech, abys mi dokázala, že to zvládneš. Já si v tu chvíli, samozřejmě, vzpomenu na ten sen. Tahle scéna se bude během tvého dětství nesčetněkrát opakovat. Já skoro začnu věřit tomu, že je to všechno má vina. Že jsem v tobě, vzhledem ke tvé vzdorovité povaze, já sama, svou věčnou snahou tě chránit, probudila touhu šplhat po výškách - nejdřív po prolézačkách na dětském hřišti, pak po stromech kolem domu, po umělých stěnách v horolezeckém klubu a nakonec po skalních útesech v národních parcích.

Dokončila jsem poslední znak heptapodské věty, odložila jsem křídlo a posadila jsem se na židli u svého psacího stolu. Pohodlně jsem se opřela a zadívala jsem se na obří sémantogram. Ten se rozprostíral po celé tabuli. Obsahoval hned několik složitými vazbami propojených sdělení, které jsem tentokrát dokázala vzájemně sladit do celkem ucházejícího tvaru. Byla jsem na sebe vážně pyšná.

Když se člověk dívá na takovouhle větu, pochopí, proč heptapodi mají sémantografické písmo. Žádné jiné by totiž nevyhovovalo simultánnímu modelu vědomí tak jako právě tohle. Pro heptapody je řeč slepou uličkou, protože mluvená slova musejí po sobě následovat v sekvencích. Naproti tomu znaky písemného sdělení je možné vnímat všechny současně, simultánně. Byl by nesmysl, kdyby heptapodi sami sebe dobrovolně spoutávali svěrací kazajkou glottografického písma, které, podobně jako řeč, víc vyhovuje sekvenčnímu modelu vědomí. Proto vytvořili písmo, jaké vytvořili. Heptapodština typu B dokonale využívá dvojrozměrný prostor na papíře nebo na jiném podobném nosiči informací. Místo občasného užívání morfémů pro ně vyhrazuje celý prostor určený k psaní.

Když jsem si, díky heptapodskému písmu, začala osvojoval heptapodský způsob myšlení, začala jsem i chápat vnitřní logiku heptapodské řeči. To, co jsem svým sekvenčním vědomím vnímala dřív jako gramatický chaos, v tom jsem teď dokázala vidět snahu o flexibilní vyjádření - samozřejmě, že v mezích daných možnostmi mluvené řeči. Heptapodština typu A se mi tím sice trochu přiblížila, ale i tak pro mě dál zůstala jen atavistickým, zakrnělým přívažkem heptapodštiny typu B.

Ozvalo se klepání na dveře a vzápětí se v nich objevila Garyho hlava. "Za chvíli je tady plukovník Weber."

Ušklíbala jsem se. "To mám radost." Weber se chystal jít s námi do stanu a osobně vyjednávat s Buchtou a Malinou. Já u toho měla asistovat jako tlumočnice. Tlumočnictví jsem nikdy nestudovala a nikdy jsem ho neměla ráda.

Gary vešel dovnitř. Zavřel za sebou dveře. Zvednul mě ze židle a políbil.

Usmála jsem se. "Chceš mi zlepšit náladu, než sem přijde?"

"Ne, chci zlepšit náladu sobě."

"Tebe nezajímají diplomatická jednání s heptapody? Co? Že ty tu pracuješ od začátku jenom proto, abys mě dostal do postele?"

"Máš mě prokouknutého, vid'?"

Podívala jsem se mu do očí. "Na to můžeš vzít jed," řekla jsem.

Vzpomínám si, jak se ve dvě hodiny v noci budu potácet ven z postele, abych tě nakrmila. To ti bude necelý měsíc. Tvůj pokojíček bude "vonět miminkem". To znamená, že v něm budou cítit všechny ty různé dětské krémy a zásypy a jejich vůně bude lehce podbarvená čpavkem, který bude trochu zavánět v koši na použité plenky. Ty budeš z plných plic vřesťet. Nakloním se nad postýlku, zvednu tě, sednu si s tebou do houpacího křesla a budu tě kojít.

Slovo "nemluvně" je odvozené od slovesa "nemluvit", ale ty mi už od narození budeš schopná úplně srozumitelně říct jednu věc: "Já trpím." A budeš mi ji sdělovat neustále, s vytrvalostí sobě vlastní. Je obdivuhodné, jak se dítě na tohle sdělení dokáže stoprocentně soustředit. Když se rozbřečíš, stane se z tebe ztělesněné rozhořčení, které budeš vyjadřovat celou svou bytostí. Bude to zvláštní. Když budeš klidná, budu mít pocit, že z tebe vyzařuje světlo a teplo. A kdyby někdo maloval tvůj portrét, určitě bych trvala na tom, aby ti namaloval svatozář. Ale když tě něco rozčílí, proměníš se v klakson. Pak by bylo nevístižnější namalovat tě jako zvonec, kterým se vyhlašuje požární poplach.

V téhle fázi tvého života tě nebude zajímat minulost a budoucnost. Nebudeš myslet na to, že jsem tě kojila už předtím, nebo na to, jestli tě příště budu kojít zas. Budeš vnímat, že tě kojím. Právě teď. To bude znamenat, že svět je v pořádku. V nejlepším pořádku. TEĎ - to bude hlavní. Budeš beze zbytku žít přítomností. Když o tom tak přemýšlím, je to vlastně nejbaječnější období v lidském životě.

Heptapodi nejsou ani svobodní, ani nesvobodní v tom smyslu, v jakém tyhle pojmy chápe člověk. Nejednají podle své vůle, ale zároveň to nejsou žádní naprogramovaní roboti. To, jak přemýšlejí, jak jednají, to plyne z naprosto odlišného vnímání, vidění světa. Fakt, že budoucnost je integrální součástí jejich vědomí stejně jako minulost, se projevuje nejen tím, že jednají v souladu s touto, předem danou budoucností, ale i tím, že se s touto budoucností ztotožňují. Budoucnost je pro ně naplněním cíle, který stanovila minulost.

Svobodná vůle není iluze. Svobodná vůle objektivně existuje. Ale jen v kontextu sekvenčního vědomí. V kontextu simultánního vědomí nemají pojmy, jako je svoboda a nesvoboda, žádný význam. To jsou prostá fakta a nevyplývá z nich, že by jeden model vědomí byl dokonalejší, hodnotnější než ten druhý. Každý je jiný. Nic víc, nic míň. Přirovnala bych to k onomu slavnému optickému klamu - ke kresbě, na které se v jedné siluetě skrývá postava elegantní mladé ženy s odvrácenou tváří a zároveň postava babizny s bradavicí na nose a bradou přitisknutou na prsa. Ani tady neexistuje žádný "správný" výklad těchto kresby. Můžete v ní vidět krásku, nebo stařenu. Problém je v tom, že nikdy nevidíte obě současně.

V případě té kresby se tedy vnímání jednoho obrazu navzájem vylučuje s vnímáním druhého. A stejně tak se neslučuje znalost budoucnosti s existencí svobodné vůle. To, co mi umožňovalo svobodu volby, to mě zároveň připravovalo o možnost vidět do budoucna. A totéž platí i naopak. Já teď znám, do detailů znám svou budoucnost. A nikdy bych se neodvážila ji měnit, nebo o ní vyprávět. Protože teď už vím, že ti, kdo opravdu znají budoucnost, o budoucnosti nemluví. Přesto, a nebo právě proto, že měli možnost číst v Knize věků.

Zapnula jsem video a vsunula do něj kazetu s čerstvým záznamem, pořízeným u zrcadla ve Fort Worthu. Vládní vyjednaváč tam vedl rozhovor s heptapody a Burghart mu asistoval coby tlumočnick.

Diplomat dlouho barvitě líčil naše morální zásady a pokoušel se heptapodům vysvětlit pojem "altruismus". Heptapodi, pochopitelně, věděli předem, k jakému výsledku rozhovor dospěje. To jim ale zjevně nebránilo v tom, aby se rozhovoru aktivně zúčastnili.

Kdybych o tomhle někomu vyprávěla, určitě by se mě zeptal, proč to dělali, proč s námi mluvili a poslouchali nás, když předem věděli, o čem budou mluvit a co budou poslouchat. Ta otázka zní logicky. Ale nebere v úvahu fakt, že jazyk není jen komunikační prostředek. Jazyk je i formou jednání. Stačí si představit věty jako: "Zatýkám vás." "Křtím tuhle loď." "Slibuji." Všechny ty věty jsou performativní. To znamená, že mluvčí vyvíjí aktivitu tím, že je pronáší. A není podstatné, jestli objekt promluvy očekává, nebo neočekává, že tahle věta zazní. Všichni svatebčané vědí, že uslyší slova: "Prohlašuji vás za muže a ženu." A rozhodně jim to nebrání v tom, aby se obřadu zúčastnili. Naopak. Všichni čekají, až duchovní ta slova řekne. Protože performativní sdělení je samo o sobě aktivitou.

V jazyce heptapodů je performativní každá pronesená nebo napsaná věta. Jazyk jim neslouží k přenášení informací, ale k realizování cílů. Heptapodi spolu mluví, i když vědí, co kdo během rozhovoru bude říkat. Mluví spolu prostě proto, aby rozhovor zazněl, aby se uskutečnil.

"Zlatovláska nejdřív ochutnala jídlo v misce táty medvěda, ale tam byla samá růžičková kapusta, kterou Zlatovláska nesnášela."

Ty se hlasitě zasměješ. "Tak to není!" Budeme sedět vedle sebe na gauči a obě společně budeme koleny podpírat velkou, předraženou, v umělé kůži vázanou knihu.

Já budu číst dál. "Pak Zlatovláska ochutnala jídlo v misce mámy medvědice. Ale tam zase byl samý špenát, který Zlatovláska taky nesnášela."

Ty položíš ručičku přes obě stránky, abys mě zastavila. "Musíš to číst správně."

"Ale tohle se tam píše," řeknu s nevinným výrazem ve tváři.

"Ne. Takhle ta pohádka není."

"Tak proč chceš, abych ti ji četla, když tu pohádku znáš?"

"Protože ji chci slyšet."

Bylo čím dál větší horko. Už bylo tak velké, že mi klimatizace v kanceláři plukovníka Webera skoro vynahrazovala smutnou skutečnost, že musím mluvit právě s ním.

"V podstatě by šlo o jistý druh výměny," vysvětlovala jsem mu. "Ale oni nechápou výměnu jako obchod. Probíhalo by to asi tak, že by přijali něco od nás a my zase od nich. Jenže co by to bylo, o tom nechtějí předem nic povídat."

Plukovník Weber svařil obočí. "Máte na mysli něco jako výměnu dáreků?"

Věděla jsem, že teď řeknu tohle: "Víte, bylo by lepší k tomu nepřístupovat jako k výměně dáreků. Není úplně jasné, jestli to v nich vyvolává stejné asociace jako v nás."

"Je možné, abysme jim...", plukovník chvíli hledal ta správná slova, "...nějak naznačili, jaký druh daru by nám přišel vhod?"

"Tímhle způsobem oni vůbec neuvažují. Ptala jsem se jich, jestli si smíme něco přát, a oni odpověděli, že můžeme, ale že to nic nezmění na tom, co dostaneme." Když jsem to říkala, uvědomila jsem si, že slovo "performativní" je odvozené od slova "performance", tedy od slova, kterým se mimo jiné označuje herecký výstup. A já se tehdy přesně takhle cítila. Jako herečka

v divadle. Ta, koneckonců, taky ví, co bude na jevišti říkat, jakou roli tam bude hrát.

"Jim nezáleží na tom, jestli si ten dárek přejeme, a nebo nepřejeme?" zeptal se plukovník Weber. Neměl o scénáři ani tušení, ale svůj text odříkával perfektně.

"Nevím," řekla jsem. "To se dá těžko odhadnout, protože mají úplně jinou mentalitu než my."

"Možná... když jim dáme svůj dar jako první, myslíte si, že by jeho - dejme tomu - hodnota mohla ovlivnit hodnotu jejich daru?" Plukovník Weber improvizoval, zatímco já jsem byla se svou rolí podrobně obeznámená už předem.

"Ne," řekla jsem. "Podle toho, co víme, je pro ně hodnota daru irelevantní."

"Kéž by takhle uvažovali mí příbuzní," utrousil Gary pobaveně.

Tím na sebe upoutal plukovníkovu pozornost. "A vy? Zjistili jste už něco?" zeptal se ho Weber věčně, tak, jak to měl předepsáno ve scénáři.

"Jestli se ptáte na informace z oblasti fyziky, musím bohužel říct, že ne," odpověděl Gary. "Je to pořád stejná rutina. My jim něco předvedeme a heptapodi nám ukážou, jak to vidí oni. Sami od sebe s ničím nepřijdou, a když se jich přímo zeptáme, co vědí o tom a tom, tak nám neodpoví."

Gary a plukovník Weber pak spolu ještě chvíli mluvili. Rozhovor, který vedli, byl z jejich hlediska spontánní a relativně komunikativní. Z hlediska heptapodštiny typu B to ovšem byla jen rituální recitace.

Plukovník ukončil debatu tím, že řekl: "Tak dobrá. Uvidíme, jak to všechno vyhodnotí nahore ve štábu. Pokud jde o ty dary, možná by nebylo od věci připravit nějaký slavnostní ceremoniál."

Stejně jako všechny fyzikální jevy, které se dají vykládat buď kauzálně nebo teologicky, mají i všechny lingvistické jevy dvě možné interpretace: buď přenášejí informaci, nebo realizují cíl.

"Myslím, že to je dobrý nápad, plukovníku," řekla jsem.

Vychutnávala jsem si dvojnásobnost téhle věty. Byla to jenom taková soukromá legrace. Nechtějte na mně, abych vám to vysvětlovala.

I když ovládám heptapodštinu typu B poměrně dobře, nikdy nebudu schopná vnímat realitu stejným způsobem jako heptapodi. Moje vědomí se zformovalo na bázi sekvenčního jazyka a nikdy už se úplně nezmění, bez ohledu na to, do jaké hloubky budu znát heptapodské písmo. Můj pohled na svět už bude vždycky směsicí lidského a heptapodského vnímání.

Než jsem se naučila myslet v heptapodštině typu B, rozrůstaly se moje vzpomínky jen zvolna, postupně, jako popel na zapálené cigaretě, rozdělené tenkým prstencem hořícího papíru. Ten hořící papír, to byla moje sekvenční přítomnost. Když jsem ale zvládla heptapodské písmo do té míry, že jsem dokázala nejen psát, ale i přemýšlet podobně jako jeho tvůrce, rozrostla se mi paměť naráz o celé bloky vzpomínek. Zpočátku to byl nezvladatelný, neuchopitelný příval. Naštěstí se brzy uspořádal do struktury, která v sobě zahrnuje pět desítek let. Celý zbytek mého života - od chvíle, kdy jsem pochopila heptapodské písmo, až do mé smrti.

Vliv heptapodštiny se mi projevuje v paměti, ale není tak silný, aby mi zasahoval do vědomí. To se pořád suně po časové ose jako dřív. Tenký ohnivý prstenek na cigaretě času. Jediný rozdíl je v tom, že popel vzpomínek se teď rozkládá jak za ním, tak i před ním. A oheň nemá co spalovat. Jsou chvíle, záblesky, kdy heptapodština přece jen převládne. Potom, pár zlomků vteřiny, vidím budoucnost a minulost jako jeden celek. Moje vědomí se promění z tenkého ohnivého prstence v padesát let širokou, souvislou plochu řehavého uhlí, co doutná mimo ubíhající čas. V tom uhlí je zbytek mého života a celý tvůj život.

Napsala jsem sémantogram: "počátek realizace - směr k cíli - my všichni". Což znamenalo: "Pusťme se do toho." Malina odpověděl souhlasně a začal s promítáním. Na heptapodské kruhové obrazovce se rychle střídaly sémantogramy, náčrty a rovnice. Na obrazovce našeho videa se dělo totéž.

Byla to druhá "výměna dárků", které jsem se zúčastnila. Celkem jich proběhlo osm. Věděla jsem, že tahle bude poslední. Stan byl plný lidí. Byl tam Burghart z Fort Worthu, byl tam Gary a s ním ještě nějaký specialista na jadernou fyziku, byli tam biologové, antropologové, vysocí štábní důstojníci a diplomati. Tohle shromáždění mělo jednu obrovskou výhodu. Kvůli němu nám do stanu konečně nainstalovali klimatizaci. My s Burghartem jsme měli za úkol zjistit po skončení výměny obsah dárku a tlumočit ho přítomným specialistům. Náš "dárek" obsahoval prezentaci jeskynních maleb v Lascaux.

Všichni jsme byli namačkaní před zrcadlem, u heptapodské obrazovky, a pokoušeli jsme se uhodnout, co promítané sémantogramy popisují tentokrát. "Už k tomu něco můžete říct? Někjaký předběžný odhad?" zeptal se plukovník Weber.

"Dneska to vypadá nadějně," řekl Burghart. Minule, při sedmé výměně nám heptapodi "darovali" informace o nás, ty informace, které jsme jim před časem sami poskytli. I když to státní department rozzuřilo až k nepřičetnosti, nebyl důvod si myslet, že nás tím heptapodi chtěli urazit. Nejspíš tím jenom zdůraznili, že hodnota daru u podobných "výměn" opravdu nehraje roli. Navíc to nijak nevylučovalo možnost, že nám tentokrát předají informace o nějakém úplně novém raketovém pohonu, o tavení kovů za studena, případně o dalších podobných technických zázracích.

"Tohle mi připomíná anorganickou chemii," ukázal jaderný fyzik prstem na obrazovku, kde se rychle za sebou střídaly heptapodské rovnice.

Gary pokýval hlavou. "Podle mě to je popis technologie."

"No konečně z toho snad něco bude," řekl plukovník Weber.

"Proč tam nejsou obrázky zvířátek?" zašeptala jsem tiše, aby to slyšel jenom Gary, který stál těsně vedle mě. Sešpulila jsem rty jako malé dítě. Gary se málem rozesmál. Štouchnul do mě loktem. Po pravdě řečeno, já bych opravdu byla radši, kdyby nám heptapodi poskytli další soubor informací z oblasti xenobiologie, tak, jak to při "výměnách dárků" udělali už dvakrát. Mimo chodem, podle těch informací jsme byli heptapodům ze všech tvorů, se kterými se ve vesmíru setkali, po biologické stránce nejpodobnější. Uvítala bych i další výklad o heptapodské historii. Ten sice pro nás byl poněkud nepřehledný, nicméně to pořád bylo lepší než dávat do ruky našemu státnímu departmentu a sboru náčelníků štábů nějakou technologii.

Víc než rovnice na obrazovce jsem si při "výměně" všimla Maliny. Ale nic neobvyklého jsem neviděla. Stál, skoro bez hnutí, jako vždycky. Neviděla jsem žádnou změnu v jeho chování, žádné náznaky toho, co se už brzy mělo stát.

Heptapodská obrazovka za chvíli zhasla. A chvíli poté zhaslo naše video. Gary se spolu s ostatními vědci nahnul k vedlejší obrazovce, kde se začal přehrávat záznam čerstvě získaných informací. Slyšela jsem, jak všichni mluví o tom, že by potřebovali odborníka na fyziku pevných látek.

Plukovník Weber si vzal stranou mě a Burgharta. "Vy dva," řekl nám, "dohodněte datum a místo pro další výměnu." Rychle se otočil a vmísl se do hloučku před obrazovkou.

"Už běžíme, pane," řekla jsem sladce. Burgharta jsem se zeptala: "Komu z nás připadne ta čest, vám nebo mně?"

Věděla jsem, že Burghart zná heptapodské písmo stejně dobře jako já. "Tohle je vaše zrcadlo," řekl. "Máte přednost."

Sedla jsem si k počítači. "Vsadím se, že jste jako student lingvistiky vůbec netušil, že se vám jednou poštestí dělat armádě tlumočníka," řekla jsem.

Burghart přikývl. "To je tedy fakt. Ani teď tomu nemůžu uvěřit." Oba dva jsme věděli, že ten druhý to ví taky. Snažili jsme se nenuceně konverzovat. Jako dva spiklenci, kteří se náhodou potkali na veřejnosti.

Napsala jsem sémantogram: "místo - výměna - kontakt - my všichni" a modulovala jsem ho projektivně.

Malina napsal odpověď. Já jsem se podle scénáře zamračila a Burghart se zeptal: "Co to má znamenat?" I on svou roli zvládal dobře.

Napsala jsem žádost o bližší vysvětlení. Malina zopakoval svou předešlou odpověď. Pak tím svým neskutečně plynulým krokem odešel z místnosti. Opona měla každým okamžikem spadnout. Byl konec dalšího výstupu v našem představení.

Plukovník Weber se vynořil ven z hloučku. "Co se děje? Kam šel?"

"Napsal tam, že heptapodi už musí odletět," řekla jsem. "Všechny jejich lodě."

"Zavolejte ho zpátky. Okamžitě. Zeptejte se ho, proč musí odletět."

"No, víte, plukovníku, my jaksí nemáme čím ho zavolat zpátky," řekla jsem.

Obraz místnosti se rozplynul tak rychle, že jsem si v prvním okamžiku ani nebyla schopná uvědomit, co to v zrcadle vlastně vidím. Že vidím zadní stěnu stanu. Zrcadlo najednou bylo dokonale průhledné. Hluk před obrazovkou v tu chvíli utichl.

"Co se to tady sakra děje?" řekl plukovník Weber.

Gary obešel zrcadlo a ze zadu se dotkl jeho povrchu. Tam, kde se opíral konečky prstů o zrcadlo, tam byly vidět drobné blede ovály. "Mám dojem," řekl, "že nám právě předvedli dálkově řízenou transmudaci hmoty."

Venku se ozvalo dupání vojenských bot, tlumené suchou trávou. Do stanu vběhl zadýchaný voják s vysílačkou. "Plukovníku, zpráva od..."

Weber mu vztekle vytrhl vysílačku z ruky.

Vzpomínám si, jaké to bude, dívat se na tebe, až se narodíš, až bude končit první den tvého života. Gary na chvíli odběhne do nemocničního bufetu a nechá nás v pokoji samotné. Ty budeš ležet ve svém proutěném košíku a já se na tebe budu dívat.

Po porodu se ještě pořád budu cítit jako vymačkaný citron. Budeš mi připadat neuvěřitelně droboučká ve srovnání s tím, jak obrovská jsem si připadala ke konci těhotenství. Byla bych přisahalá, že jsem v sobě musela mít něco mnohem většího, než jsi ty. Ručičky a nožičky budeš mít hubené, a ne baculaté jako miminka z fotografií. Tváře budeš mít rudé, vyzáblé, opuchlá očička budeš mít zavřená. Budeš vypadat jako malý ošklivý skřítek, který čeká, až přijde čas, aby se proměnil v boubelatého andílka.

Pohladím tě prstem na bříšku. Budu žasnout nad tím, jak je tvá pokožka hebká. Tak hebká, že by jí ublížil snad i hedvábný šátek. Ty sebou zavrtíš a zahýbáš nohama. Ten pohyb okamžitě poznám. Pohyb, který jsem tolikrát cítila v bříše. Tak takhle to vypadá, řeknu si.

Bude to nádherný pocit, ta jistota, že tohle, právě tohle je to dítě, které jsem v sobě nosila. Tohle a žádné jiné. Našla bych tě třeba mezi milionem dětí. Ne, tohle to není. Ne, ani tohle ne. Počkejte. Táhle. Vidíte? Přesně tam.

Ano, je to ona. Je to má dcera.

Při osmé "výměně dárků" jsem heptapody viděla naposled. Všechno to proběhlo strašně rychle. Ze všech zrcadel na celém světě se ve stejném okamžiku staly mrtvé průhledné stěny a pak, hned poté, začaly všechny heptapodské lodě opouštět oběžnou dráhu Země. Následná chemická analýza jednotlivých zrcadel neodhalila nic jiného než to, že se jedná o desky z inertního taveného materiálu, ve kterém hlavní složku tvoří kyslíčník

křemičitý. Informace, získané při poslední výměně, popisovaly nějaký nášim vědcům dosud neznámý druh supravodičů, ale později se ukázalo, že jde o duplikát výsledků výzkumu, prováděného někde v Japonsku. Takže ani to nebyly žádné nové, lidmi neobjevené poznatky.

Nikdy jsme se nedozvěděli, proč heptapodi odletěli, ani co je k nám přivedlo a proč se chovali tak, jak se chovali. Zнала jsem sice jejich písmo, ale nedokázala jsem si osvojit jejich způsob myšlení do té míry, abych si tohle všechno uměla nějak vysvětlit. A pokud vůbec bylo možné vysvětlit si jednání heptapodů z hlediska sekvenčního pohledu na svět, pak se nám, bohužel, takové vysvětlení nepodařilo najít.

Byla bych šťastná, kdybych mohla vidět svět jejich očima. Pak bych určitě víc chápala význam, logiku a smysl všeho, co prožívám a budu prožívat. Mohla bych se ponořit do oceánu simultánního vědomí, a ne se zbytek života jen brodit v jeho příboji. Ale k tomu nikdy nedojde. Budu dál studovat oba heptapodské jazyky, stejně jako většina ostatních lingvistů, kteří působili v týmech u zrcadel, ale nikdy už se ve studiu nedostanu dál, než jsem byla, když heptapodi odlétali.

Práce s heptapody změnila můj život. Díky ní jsem potkala tvého otce a naučila se heptapodské písmo. To mi umožnilo, abych teď, tady, na téhle terase, pod měsícem v úplňku, přemýšlela o tobě. O tom, že nakonec, po mnoha letech, ztratím i tvého otce i tebe. Jediné, co se mnou zůstane od téhle krásné chvíle až do smrti, budou sémantogramy heptapodů. A vzpomínky. Na nejdůležitější okamžik v mém životě. Proto si musím dát pozor, nesmím zanedbat sebemenší detail.

Znám svůj osud. Znáím cíl a dobrovolně jsem si zvolila cestu, která je v souladu s tímto cílem. Ale je to cesta k extrémní blaženosti, a nebo k extrémní bolesti? Dosáhnu minima, a nebo maxima?

Tahle otázka mi leží na srdci v momentě, kdy se mě tvůj otec ptá: "Uděláme si dítě, chceš?" A já se usmívám a odpovídám: "Ano." Beru ho za ruku a vedu ho dovnitř do domu, kde se budeme milovat. Do domu, kde začne tvůj život.

*přeložil Mirek Valina
ilustroval Jan Hora*

Copyright (c) 1998 by Ted Chiang. Published by permission of the author and the author's agents, Virginia Kidd Agency, Inc.

Ted Chiang

Američan Chiang se vymyká obvyklé kariéře kvalitních SF autorů, kteří po prvním úspěchu nasadí tempo stále se zvyšující produktivity. Publikoval pouze čtyři povídky, v rozmezí deseti let. Za první z nich, Babylónská věž (česky v To nejlepší ze science fiction, 1994), získal Nebulu, druhá vyhrála jako nejlepší povídka v anketě čtenářů časopisu Isaac Asimov's SF, v roce 1992 získal Chiang Cenu J. W. Campbella jako nejlepší nový autor SF. Pak se však na pět let odmlčel, než vydal tuto povídku, publikovanou nejprve v antologii Starlight 2. O rok později byla zařazena hned do dvou výborů nejlepších SF povídek roku a získala autorovi podruhé cenu Nebula.